CAPITOLUL 6: **RELATIVE COMPLETIVE CU ANTECEDENT NON-VID**

În acest capitol facem un inventar al antecedenților posibili în relativele completive (RC), urmărind totodată şi unele particularități semantice şi pragmatice pe care le prezintă fiecare tip de antecedent. Ilustrăm fiecare tip cu construcții relative extrase din toate subcategoriile din corpus, arătând, unde este cazul, compatibilitățile şi incompatibilitățile dintre antecedent şi variantele de relativizatori de care dispune limba pentru tipul respectiv de construcție.

1. *SUBSTANTIV NEDETERMINAT*

Substantivul nedeterminat poate fi modificat de una sau mai multe relative completive, cea mai mare extensie pe care am întâlnit-o în corpus fiind trei relative coordonate cu acelaşi nod „gazdă“[1]:

(1) *Investiția într-un teren, într-o construcție sau într-un număr mai mare de construcții şi de terenuri* ***care*** *formează un întreg şi* ***care*** *pot fi considerate ca o singură investiție nu va putea fi 10% din totalul rezervelor tehnice.* (J03, 180)

În (6), relativizatorii celor două propoziții sunt diferiți:

(2) *Wizards l-a achiziționat pe sârbul Ratko Varda şi l-a numit consilier pe Patrick Ewing, jucător* [***ce*** *a făcut istorie la New York*], [***pe care*** *Jordan a încercat*] *să-l convingă să revină pe teren, dar fără sorți de izbândă.* (J04, 54)

(3) *Cu alte cuvinte, Poşta Română îşi arogă dreptul de a pune la dispoziția unei companii private informații confidențiale* [***care*** *nu-i aparțin*], *dar* [***care*** *i-au fost puse la dispoziție de terți*] *şi* [***asupra cărora*** *trebuie să păstreze secretul*]. (J01, 308)

1.1. *Substantiv nedeterminat – prima mențiune în context*

Antecedentul poate fi o expresie referențială aflată la prima mențiune în frază, ocupând diferite poziții sintactice:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

◆ *subiect*:

(4) *Sunt jucători* ***ce*** *au calități tehnice destul de bune, dar depinde de cât de repede se vor adapta la noi şi dacă vor emite pretenții de a evolua în prima echipă.* (J04, 111)

(5) *Nu există spectacol pe litoral* ***unde*** *să nu fie solicitați de publicul care-****i*** *iubeşte.* (J03, 665)

◆ *obiect direct*:

(6) *Dinu a menționat că nu doreşte să comenteze lucruri* ***care*** *nu au nimic comun cu civilizația.* (J04, 79)

◆ *obiect indirect*:

(7) *La noi în Oradea, posturile s-au dat la profesorii pensionari cu pile, la studenți cu pile, la profesori* ***care*** *au luat note sub 5.00, dar* ***care*** *au relații.* (C01, 266)

◆ *obiect prepozițional*:

(8) *De aceea, în notarea şcolară aproximarea este – în anumite limite – legitimă, ceea ce nu anulează ci, dimpotrivă, justifică stăruința* [*în direcția recurgerii la tehnici*] ***prin care*** *să se ajungă la o apreciere cât mai exactă.* (AC04, 397)

◆ *nume predicativ*:

(9) *Dar astea sunt probleme* ***cu care*** *ne confruntăm şi noi.* (B03, 357, 98)

◆ *atribut*:

(10) *Părerea mea, ca om* ***care*** *cât de cât gândeşte, e că nu se poate spune PRO TV e cel mai bun, PRO TV nu ştiu ce sau alte posturi sunt mai slabe, mai bune, nu ştiu ce, nu suntem noi în măsură să spunem chestia asta.* (C01, 264)

◆ *complement de agent*:

(11) *Domnilor de la PRO TV, românilor, veşnic amatori de ştiri de senzație, li s-a mai oferit acum una, şi anume «invazia» mistreților pe Litoral. Dar de ce nu se întreabă nimeni care este cauza? Probabil aceeaşi soartă o vor avea şi alte animale, cu nimic vinovate, decât că au fost alungate de minți bolnave* ***care*** *au căsăpit pădurea.* (C01, 265)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

◆ *circumstanțial*:

(12) *T.P. e gata să angajeze Filmex şi P. Studioul de film al Ministerului Culturii în ecranizarea „Omul cu cioc şi gheare“. Ce-i drept, abia din iunie* ***care*** *vine.* (B01, 23)

◆ *pivot al unei inserții incidentale*:

(13) *În acest sens, unii autori fac distincție între: gândirea „întâmplătoare“ constând în sesizarea soluției unei probleme în mod aparent întâmplător,* [*în situații* ***care*** *nu au legătură cu o reflecție premeditată*]*, şi care este rezultatul unor minți neliniştite, căutătoare, gândirea spontană, impulsivă – activitate mintală declanşată de necesitatea adoptării unei soluții imediate, fără multă analiză şi variante de soluționare.* (AC04, 216)

În numeroase exemple, în poziție de subiect al unui verb existențial, nominalului nedeterminat antecedent al relativei i se asociază un *şi* adverbial care îl modalizează, referentul GN nedeterminat fiind astfel o posibilitate dintr-un set.

(14) *Există, cum am văzut mai înainte, şi viziuni* ***care*** *gândesc domeniul literaturii din perspectiva a mai multor genuri decât cele trei.* (AC03, 360)

(15) *Au fost şi zile* ***când*** *mă chinuiam să pictez deşi mă lăsam uneori că nu mă puteam concentra mai ales că mă gândeam mult la prietenul meu.* (B10, 233)

Acelaşi efect se obține şi în absența adverbului, cu un circumstanțial cumulativ:

(16) *Dar în cadrul prozei sunt incluse, pe lângă proza artistică, texte* ***care*** *nu aparțin propriu-zis literaturii: proza istorică, didactică (lucrări ştiințifice, descrieri de călătorii, critica, publicistica), oratorică, epistolară etc.* (AC03, 358)

Antecedentul substantiv nedeterminat poate fi multiplu, relativa modificând astfel toți membrii enumerării:

(17) *Există şi critici şi teoreticieni* ***care*** *cred că literatura de astăzi a depăşit posibilitatea distribuirii ei în genuri.* (AC03, 370)

(18) *Rolurile decizionale au în vedere calitatea de întreprinzător, capacitatea de rezolvare a disfuncționalităților, responsabilitatea de a aloca resurse şi capacitatea de a negocia, ce se realizează prin inițierea de activități, de strategii şi tactici* ***care*** *să conducă la schimbare.* (AC01, 277)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Antecedentul relativei poate avea şi alţi modificatori, pe lângă relativă. Cele mai numeroase situaţii sunt cele în care determinantul e un adjectiv. Relativa e întotdeauna ultimul determinant din serie:

(19) *Corpuri geologice* ***ale căror*** *forme şi dimensiuni variază...* (AC02, 02, 9)

Antecedentul poate fi multiplu, fiecare termen al coordonării având determinanţi adjectivali:

(20) *Au un relief plat, pe care se dezvoltă coline abisale şi munţi vulcanici submarini* ***care*** *pot avea partea superioară retezată şi* ***pe care*** *se pot instala recifi.* (AC02, 142, 44)

Relativa poate fi izolată de antecedent, în (21) preferându-se adiacenţa predicat-subiect în favoarea celei dintre antecedent şi relativă:

(21) *Există radicali în UDMR* ***care*** *susţin un fel de stat în stat, cu legislativ şi executiv proprii, totuşi deghizate sub denumiri mai puţin tranşante.* (B01, 235, 37)

Antecedentul relativei poate domina o expresie referenţială, ceea ce face destul de dificilă identificarea corectă a antecedentului[2]; diferenţa de număr dintre cele două nominale şi marca de plural a relativului fac posibilă lectura neambiguă:

(22) *De asemenea, în unele situaţii, produsul încorporează şi* [***elemente*** *de creaţie*] ***a căror*** *estimare, deşi este mai dificilă, trebuie avută în vedere în evaluarea activităţii considerate.* (AC04, 203)

Ambiguitatea se evită tot prin acord, şi în situaţiile când substantivul nedeterminat se află încastrat într-o structură complexă (de exemplu, GPrep dominat la rândul lui de un GN):

(23) a. *În strânsă legătură cu ideea precedentă trebuie subliniat că nici o metodă de evaluare nu este aplicabilă, cu rezultate acceptabile, fără să fie adaptată contextului în care este utilizată, cu referire la: vârsta elevilor (cu implicaţii asupra structurii şi duratei probei), obiectivele urmărite, ceea ce determină alegerea conţinutului de verificat, natura conţinuturilor verificate şi obiectivele corespunzătoare acestora,* [*tipul de* ***decizii***] ***ce*** *urmează a fi* ***luate*** *ş.a.* (AC04, 318)

b. *Pe lângă spectacolul interactiv „Singurătatea vampirului“, din 26 octombrie, va avea loc* [*o interesantă expoziţie de* ***imagini şi texte***] ***ce surprind*** *activitatea celui care a fost B.L.* (J02, 208)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

1.2. *Substantiv nedeterminat – anaforic*

Mult mai numeroase sunt situațiile în care substantivul nedeterminat antecedent al unei relative completive este o anaforă. El poate relua prin același lexem o expresie referențială din matrice, în enunțuri de tip ecuativ (x = y):

(24) *Informațiile de natură internă sunt **informații care** circulă prin canalele formale şi neformale în şi între fiecare componentă organizatorică.* (AC01, 315)

(25) *Informațiile de natură externă sunt **informații ce** circulă între organizație şi celelalte componente ale sistemului social.* (AC01, 316)

(26) *Relațiile dintre cei trei participanți la activitatea de control sunt **relații care** au un puternic caracter comunicațional.* (AC01, 306)

Termenii ecuației se pot afla în propoziții diferite, în relație de subordonare contextuală, ca în definiția de sub (27):

(27) *Hărți litofaciale. Sunt **hărți care** redau variațiile caracteristicilor litologice şi ale condițiilor de sedimentare pentru depozitele aparținând anumitor subdiviziuni stratigrafice.* (AC02, 83, 31)

Uneori, mai ales în definițiile din lucrări cu caracter didactic, copula poate lipsi, fiind reprezentată grafic printr-o linie de pauză sau antecedentul relativei şi relativa se află în paranteză:

(28) *Predica – **tip de adresare în care** posibilitatea de contraargumentare şi manifestare critică sunt reduse sau chiar anulate; specifică instituțiilor puternic ierarhizate.* (AC01, 152)

(29) *Semiotica* (***termen care** apare mai întâi la John Locke în secolul XVII şi apoi în scrierile lui C.S. Peirce la începutul secolului nostru) este celălalt nume al unei ştiințe pe care Saussure a numit-o semiologie şi care îşi propunea să studieze semnele de orice natură, inclusiv cele lingvistice.* (AC03, 225)

Reluarea unui nominal se poate face la distanță, când între expresia referențială concepută inițial ca antecedent şi relativă se află şi alte expresii referențiale susceptibile de a fi antecedenții propoziției relative. Pentru a evita interferențele referențiale, locutorul reia nucleul GN complex, întotdeauna nedeterminat. Uneori, interferențele se pot rezolva prin acord, în cazurile de mai jos, însă, există un alt nume cu aceeaşi marcă de gen, care ar putea fi interpretat drept antecedent (*deformare, organizație*):

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(30) *Folosirea acestei metode are avantajul că permite observarea desfăşurării în timp a procesului de deformare,* ***observare care*** *nu este posibilă în natură, dată fiind durata foarte mare a proceselor de deformare naturale.* (AC02, 11, 11)

(31) *Angajatul competent nu comunică la întâmplare sau după bunul său plac, ci conform unei anumite strategii, atât în ceea ce priveşte actul de comunicare în sine, cât şi strategia existentă la nivelul organizaţiei,* ***strategie care*** *are rolul de a crea o imagine pozitivă asupra acesteia.* (AC01, 260)

(32) *Chiar şi cel mai elementar schimb de idei este pus în imposibilitatea de a se desfăşura din cauza practicilor de a-i atribui conotaţii complotiste, ţeluri ascunse,* ***practică***[3] ***ce*** *nu e departe de intoleranţa regimurilor totalitare.* (J03, 505)

Antecedentul relativei poate fi un sinonim al unui nominal din matrice (33) sau un hiperonim (34-39):

(33) *În intervenţiile mele critice din acest spaţiu de ziar am folosit chiar termenul poliţie lingvistică,* ***noţiune ce****, observ, s-a reluat în cazul Pruteanu.* (J02, 205)

(34) *Moralitate, conştiinţă… sunt* ***termeni ce*** *lipsesc din dicţionarul lor.* (J03, 508)

(35) *Mandatul domnului Adrian Costea este valabil până la 13 mai 2000,* ***dată la care*** *va expira.* (J01, 359)

(36) *Diana Mocanu nu a prins finala la 100 m spate, unde deţine titlul olimpic şi recordul european, a sosit ultima la 50 m şi s-a clasat doar a cincea la 200 m spate,* ***probă la care*** *la Sydney uimea lumea cucerind titlul olimpic.* (J03, 374)

(37) *Notele, ca şi alte mijloace (litere, culori), utilizate pentru aprecierea rezultatelor şcolare, sunt* ***simboluri cărora*** *li se atribuie anumite semnificaţii, privind nivelul rezultatelor învăţării.* (AC04, 393)

(38) *Gustul, vocaţia creatoare, intuiţia devin* ***valori pe care*** *critica nu le mai poate ignora.* (AC03, 114)

(39) *- de congruenţă / necongruenţă,* ***postură care*** *comunică intensitatea cu care o persoană este implicată în ceea ce spune sau face interlocutorul.* (AC01, 216)

Uneori, hiperonimul este un termen vag (40) folosit ca termen secund al unei propoziţii ecuative şi are rolul de a asigura legarea sintactică a componentei rematice.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(40) ***Caracteristicile*** *de personalitate individuale, de educaţie, experienţă de viaţă etc. sunt* ***elemente*** ***care*** *trebuie luate în considerare în interpretarea corectă a limbajelor neverbale.* (AC01, 239)

În alte situaţii, antecedentul relativei este un nume cu sens general, care ar putea fi considerat, într-o accepţie mai largă, *hiperonim pentru circumstanţe*; mecanismul acestei anafore este de tip asociativ (interlocutorul va reface verigile raţionamentului: evenimentele descrise se petrec într-un interval de timp):

(41) *Ni se deschide magazia cu alimente, unde ne băgăm nasul prin frigidere şi facem câteva mustrări cu privire la muştele prezente acolo, timp* ***în care*** *cei patru colegi filmează şi fotografiază de zor.* (J03, 377)

(42) *La un moment dat, inspectorul P.A. Călescu l-a auzit pe patron gândind cu voce tare: „ceva parcă, totuşi, nu este în regulă cu controlu' ăsta", moment* ***în care*** *am decis din ochi că ar fi cazul să spălăm putina, până nu ne ia la întrebări.* (J03, 378)

Circumstanţa pe care o rezumă anaforicul poate fi şi *cauză* sau *scop*:

(43) *Absenţii au avut, din nou, un seminar la Giurgiu, motiv* ***pentru care*** *nu au venit dimineaţă la şedinţă, cu toate că întrunirea de la Giurgiu începea la ora 13:00.* (J03, 244)

(44) *Cum să mai atragă atenţia cohortei de condeieri de pripas prin atâtea redacţii, în ipostaza de biete hiene dezgropătoare de leşuri,* ***scop pentru care*** *nu se simte în nici un fel nevoia vreunei instrucţii şi nu se impune nici interdicţia scrierii cu literă mare în mijlocul cuvântului…* (J02, 113)

(45) *Astfel, Instituţia Preşedinţia României are rolul de a veghea la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice,* ***scop*** ***în care*** *exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate.* (AC01, 360)

În unele situaţii, saturarea referenţială se face printr-un mecanism asociativ care face apel la un fond cultural de cunoştinţe (*cultural background)*; de exemplu, numele propriu Wimbledon „activează" în mintea interlocutorului care împărtăşeşte acest fond cultural cu vorbitorul, sintagma „turneul de tenis", făcând astfel posibilă interpretarea anaforei şi a sensului relativei:

(46) *Numele său rămâne legat de gazonul de la Wimbledon,* ***turneu pe care*** *l-a câştigat de trei ori.* (J03, 206)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Un tip foarte frecvent de relativă cu antecedent nedeterminat este cel în care nominalul nedeterminat are sens vag şi se referă la o secvenţă amplă de evenimente pe care o rezumă. Credem că nominale de acest tip joacă rolul unor anafore de „transfer“, cu rolul pragmatic de reglare a informativităţii, funcţionând ca un pivot de relansare a enunţului care a devenit prea amplu pentru a putea fi procesat de către interlocutor; sintactic, nominalele de acest tip sunt apoziţii[4]:

(47) *În demersurile sale naratologice, prin modul de a concepe povestirea, Greimas se întâlneşte cu unele puncte de vedere susţinute de Tzvetan Todorov, Claude Bremond şi Gérard Genette, făcând astfel joncţiunea cu domeniul poeticii.* ***Fapt care*** *n-are de ce să surprindă, pentru că modelele de inspiraţie semiotică sunt astfel prezente în orice tip de demers având ca obiect literatura: în poetică, retorică, hermeneutică, stilistică, teoria şi analiza textului etc.* (AC03, 259)

(48) *Cea mai mare parte a celor care au rămas fără un loc de muncă au migrat în agricultură, unde productivitatea muncii este de aproape trei ori mai mică decât în industrie,* ***fapt ce*** *a condus la reducerea eficienţei economice şi a veniturilor populaţiei pe ansamblul societăţii româneşti.* (J01, 615)

În (53), nominalul antecedent al relativei declanşează doar o digresiune, face posibil un comentariu, fiind pivot al unei inserţii incidente:

(49) *Dacă Bulgaria va primi invitaţia să adere la NATO cu ocazia summitului de la Praga,* ***lucru de care*** *suntem convinşi, acest eveniment va marca începutul unei etape dificile pentru ţara noastră.* (J03, 146)

1.3. *Consideraţii statistice □i concluzii*

Relativele completive cu antecedent substantiv nedeterminat nu sunt foarte numeroase în corpusul nostru şi foarte probabil aşa stau lucrurile în general, în limba actuală. Singurii relativizatori pe care i-am identificat în construcţii cu acest tip de antecedent sunt: *care*, *ce*, *unde* şi *când*. Am calculat procentul lor de ocurenţă în raport cu construcţiile care au acelaşi relativizator (procent I) şi ponderea antecedentului în totalul relativelor completive (procent II):

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Relativizator	Număr de construcții	Procent I (după relativizator)	Procent II (în total RC)
care	174	6%	4,72%
ce	45	7,5%	1,28%
unde	6	8,1%	0,16%
când	9	13%	0,24%
Total	**234**	**–**	**6,4%**

Tabelul 10 – Ponderea antecedentului S. nedet. în microcorpusul relativelor completive

În ciuda relativei lipse de popularitate în ansamblul RC, exemplele cu antecedent substantiv nedeterminat sunt suficient de bogate (în total, 234 de construcții) permițându-ne identificarea unor tipuri recurente în toate cele patru subcategorii. Rezumăm în continuare observațiile prilejuite de examinarea corpusului.

Din punctul de vedere al relativizatorului, cel mai frecvent întâlnite sunt relativele cu *care*, urmate de relativele cu *ce*. Cifrele absolute trebuie însă nuanțate cu observația că în cadrul relativelor completive cu *ce*, antecedentul nume nedeterminat apare mai frecvent decât în cazul relativelor cu *care*. Comparând relativele cu *ce* şi *care* sub aspectul trăsăturilor [± animat], constatăm că în cazul relativelor cu *ce* 5% dintre antecedenți au trăsătura [+ animat], iar relativele cu *care* modifică antecedenți cu această trăsătură în proporție de 15%.

În privința relativizatorilor adverbiali, frecvența mai mare este explicabilă prin constrângerile lexicale la care este supusă selecția antecedentului: el nu poate fi decât substantiv.

În cazul lui *când*, antecedentul este fie un nume care denumeşte intervale de timp: *nopți*, *zile*, *clipe*, *dată*,

(50) *Dar, totuşi, aceste felicitări vin ceva mai devreme decât ar fi trebuit, Comitetul Director al FMI urmând să ia în discuție prelungirea acordului stand-by cu România abia la 31 mai (**dată** **când** expiră extensia tehnică).* (J01, 752),

fie un nominal abstract compatibil cu dimensiunea temporală: *situații*, *cazuri*:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(51) *Sunt situații* ***când*** *cineva îți refuză publicarea unui drept la replică, şi atuncea trebui să-şi asume… şi să meargă.* (C03, 53)

(52) *Sunt rare situații* ***când*** *infractorul practic ajunge la această stare de a agresa victima în momentul comiterii faptelor.* (C05, 13)

(53) *Au fost cazuri* ***când*** *au refuzat chiar şi vile amplasate în Poiană, preferând în cele din urmă să cumpere un teren.* (J04, 116)

Relativele cu *unde* modifică un nominal cu sens spațial (54), (55) sau abstract[5] (56) – (58):

(54) *Vedem centrul istoric, cu clădirile, şi aici, foarte bine puse în valoare, cu terase* ***unde*** *o mulțime de studenți stau de vorbă în fața unei beri.* (B03, 994, 75)

(55) *Lume multă, atentă în întunericul răcoros, iar pe margini şi mai la vale – tonete* ***de unde*** *puteai cumpăra mâncare de orice fel, bere şi vin.* (B03, 1008, 10)

(56) *Nu există* [*spectacol pe litoral*] ***unde*** *să nu fie solicitați de publicul care-i iubeşte.* (J03, 665)

(57) *Corupție* ***unde*** *personaje principale sunt marii aleşi ai neamului sau persoane cu înalte funcții în stat.* (J03, 666)

(58) *Însă din analiza lor rezultă că o treime sunt în textile şi încălțăminte, sectoare* ***unde*** *se lucrează în lohn şi se dau cele mai mici salarii.* (J01, 913)

În ceea ce priveşte tipologia acestor relative completive, examinarea datelor permite identificarea a două categorii:

a) relative al căror antecedent este o expresie referențială aflată la prima mențiune în context;

b) relative al căror antecedent este o reluare prin acelaşi lexem sau o expresie anaforică a unei expresii referențiale (sau a unui eveniment) introduse deja în situația de discurs.

Aceste deosebiri structurale sunt reflex al unor deosebiri semantice între cele două tipuri de antecedenți. Cei din prima categorie sunt nominale care permit o lectură non-specifică, de tip „proprietate“ sau „specie“[6]. Specificarea referinței lor se va face prin relativa cu rol de modificator, în acelaşi fel în care se poate realiza prin adjectiv. Nu întâmplător, relativa poate fi coordonată cu un adjectiv dependent de acelaşi centru:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(59) *De menţionat şi faptul că sunt cronofage, utilizând mult timp, şi neconvenabile pentru elevi timizi sau* ***care*** *elaborează mai lent răspunsul.* (AC04, 269)

În cea de-a doua categorie, substantivul nedeterminat este un element anaforic intermediar, de „transfer“, pentru că sursa referenţială primară a anaforicului relativ este de fapt expresia referenţială pe care antecedentul doar o rezumă. Aşadar, deşi din punct de vedere sintactic aceste relative sunt completive, sub aspect semantic au statutul unor construcţii periferice, care adaugă informaţie unor elemente deja specificate prin alte mijloace în context. De altfel, vom vedea, singura deosebire dintre aceste relative şi relativele periferice constă în inserţia antecedentului.

Anticipând observaţia pe care o vom face în legătură cu frecvenţa foarte redusă a antecedentului substantiv nedeterminat în relativele periferice, ne putem întreba de ce se manifestă acest contrast:

(60) *Poate că există câini* ***care*** *dorm, ca şi oamenii, pe spate, cu labele în sus, cu gura larg deschisă.* (B02, 184)

(60') **? *Poate că există câini, ***care*** *dorm, ca şi oamenii, pe spate, cu labele în sus, cu gura larg deschisă.*

Enunţul (60') este nereperabil, pentru că substantivul nedeterminat *câini* induce lectura de tip *proprietate*, *specie*, iar existenţa unor referenţi de acest tip nu trebuie afirmată în mod explicit. O altă interpretare a anomaliei de sub (60') poate fi formulată în termeni de încălcare a *legii informativităţii*. După Ducrot, 1972, *apud* Moeschler şi Reboul, 204: „orice enunţ *A*, dacă e prezentat ca sursă de informaţie, induce sensul subînţeles că destinatarul ignoră *A*, ori chiar, eventual, că ar fi mai degrabă aşteptat *non-A*. (*subl. n.*, M.G.)“, ceea ce, în cazul lui (60') ar conduce la anularea presupoziţiei existenţiale.

Şi în alte contexte sintactice, expresia referenţială fără determinant în lectură de tip „proprietate“ conduce la enunţuri absurde („*zgomot ca de scaun*“):

(61) *S-a auzit un zgomot înfundat, apoi un altul, mai puternic, ca de scaun* ***care*** *se răstoarnă.* (B05b, 13)

(61') ?? *S-a auzit un zgomot înfundat, apoi un altul, mai puternic, ca de scaun,* ***care*** *se răstoarnă.*

Diferenţa dintre (62) şi (62') constă în relaţia anaforică diferită dintre antecedent şi relativ: decupajul referenţial e diferit (v. şi *supra*, Cap. 3, analiza în termenii lui Wilmet):

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(62) *De azi înainte fereşte-te de femei* ***care*** *se bâlbâie când sunt nervoase, îşi spuse.* (B02, 185)

(62') ? *De azi înainte fereşte-te de femei,* ***care*** *se bâlbâie când sunt nervoase, îşi spuse.*

2. *SUBSTANTIV CU DETERMINANȚI „SLABI“*

2.1. Articolul nehot□rât

2.1.1. Substantiv propriu determinat nedefinit

Deşi substantivul propriu poate fi folosit în unele condiţii cu articol nedefinit şi modificat de o relativă[7], din păcate, în corpusul nostru nu am identificat decât două exemple care ilustrează această situaţie: (63) şi (64). În (64), lectura relativei este ambiguă. Nefiind un determinant unic al numelui, relativa ar putea avea şi lectură periferică. Punctuaţia, aşa cum am mai arătat, nu este un argument forte în interpretarea tipului de relativă, aşadar, încadrăm construcţia de mai jos în categoria RC, cu unele rezerve.

Dată fiind amploarea materialului pe care l-am avut în vedere – aproximativ 8000 de construcţii relative – şi identificând numai două construcţii de acest tip, putem conchide că această ipostază a antecedentului este foarte rară, însă nu putem face nici un fel de consideraţii statistice în această privinţă.

(63) *Atunci când eşti, însă, în afara Alianţei, poţi fi ţinta unor presiuni enorme nu atât ale Iugoslaviei, cât mai ales ale unei Rusii* ***care****, de la o săptămână la alta, pare tot mai preocupată să-şi recapete statutul de superputere.* (J01, 502)

(64) *O adevărată lovitură pentru Rusia a fost aceea că a devenit sursă alternativă de petrol pentru o Americă tot mai dornică de ţiţei dar* ***care*** *nu se mai poate baza pe resursele din Orientul Mijlociu.* (J02, 147)

Relativa completivă care modifică un substantiv cu articol nehotărât poate fi unicul determinant sau se poate găsi în serie de coordonate (extensia maximă în corpusul nostru este de trei relative coordonate):

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(65) *Orice lectură, oricât de întemeiată pe cunoştinţe istorice ar fi ea, e o lectură condiţionată de existenţa cititorului într-o lume* ***care****-i este proprie şi* ***care*** *implică un anumit stadiu de dezvoltare lingvistică, atitudini, convingeri, valori specifice, prezente în mod reflex în conştiinţă.* (AC03, 42)

(66) *Exista şi până acum o lege care dădea dreptul la replică… e o lege, e-adevărat,* ***care*** *are… e din 1958, dar* ***care*** *era în vigoare şi* ***care*** *spunea aşa…* (C03, 30)

În privinţa poziţiilor sintactice pe care le ocupă antecedentul, observăm şi în acest caz o varietate de realizări:

- *subiect*:

(67) *Dacă la Braşov există o fântână* ***a cărei*** *apă a început să devină caldă, adică termală, şi de culoare roşiatică adică, înseamnă că ar trebui chemaţi de urgenţă specialiştii de la geologie.* (C01, 64)

- *obiect direct*

(68) *La castelul de la Krakai, care are o anvergură* ***ce*** *aminteşte castelul teutonilor de la Malbork, se ajunge trecând punţi succesive pe malul unui lac imens.* (B03, 658, 72)

- *obiect prepoziţional*:

(69) *Pe de-o parte, un ton de pesimism inadmisibil pentru un partid* ***care*** *ia locul trei la alegerile locale.* (C04, 119, 146)

- *atribut*:

(70) *Am putea spune că suntem în prezenţa unei limbi* ***în care*** *orice enunţ este agramatical în momentul enunţării sale.* (AC03, 267)

- *nume predicativ*:

(71) *Ce este comunicarea? Este o întrebare* ***la care*** *au încercat să ofere răspuns toţi autorii literaturii de specialitate. Definiţiile sunt numeroase şi diferite.* (AC01, 27)

- *circumstanţial*:

(72) *Se învârte robinetul şi ţâşneşte apa, caldă, opărită, iar asta într-o vreme* ***când*** *era oprită în tot oraşul.* (B05a, 101)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

◆ *apoziție*:

(73) *Românii n-au apă caldă pentru că se întâmplă să se fi născut într-o țară unde e totul posibil: hoția pe față, disprețul față de contribuabil, o țară* ***unde*** *în clipa când treci de majorat ți se lipeşte pe frunte, ca un stigmat: bun de plată.* (J01, 697)

Antecedentul relativei poate fi multiplu; în (75), unul dintre termenii coordonării este substantiv determinat definit, celălalt nedefinit:

(74) *Finețea – folosirea unor cuvinte sau expresii* ***prin care*** *se exprimă într-un mod indirect gânduri, sentimente, idei.* (AC01, 127)

(75) *Dragă, Pro Tv, urmăresc acuma la televizor «Poveştiri adevărate», pe Pro Tv Internațional. Sun din Israel. Aş dori să anunțați un număr de cont sau adresa* ***unde*** *se poate trimite bani, să putem ajuta pe fetița care are cancer la ochi. Mulțumesc foarte mult!* (C01, 457)

Nominalul antecedent este uneori un GN complex:

(76) *José Saramago, prezentat de un funcționar ca „our Noble prize" a transmis un mesaj de solidaritate scriitoricească şi umană* ***care*** *a depăşit repede morga impusă de prezentatorul care, la sfârşitul cuvântării, i-a spus lui Saramago doar „our Noble prize".* (B03, 468, 21)

Antecedentul se poate afla la distanță de relativă, dacă relativizatorul este subordonat unui grup complex:

(77) *E aşezat pe o colină din vârful împădurit* ***al căreia*** *se vede Marea Baltică.* (B03, 391, 79)

2.1.2. Substantiv determinat nedefinit – uz anaforic

Ca şi substantivul nedeterminat, substantivul determinat nedefinit poate funcționa ca antecedent al unei relative completive atât ca expresie referențială – prima mențiune în context, cât şi ca reluare sau anaforă a unei expresii referențiale menționate anterior. În cazul substantivului determinat nedefinit, raportul dintre cele două ipostaze este invers față de raportul observat la substantivul nedeterminat: sunt mai numeroase situațiile în care e prima mențiune şi mai slab reprezentate cazurile când e anaforic.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

a) ***reluare prin acelaşi lexem***

Remarcăm în exemplele de sub (78) şi (79) că reluarea lansează un nou enunţ, antecedentul relativei fiind suspendat din punct de vedere sintactic. Termenul reluat poate fi un substantiv nedeterminat, determinat nedefinit sau definit:

(78) *Stă doar şi se holbează la consens. **Un consens ce** lui i se arată de-a dreptul dubios.* (B02, 608)

(79) *...două ore mai târziu s-a produs tragedia. **O tragedie care** putea fi evitată!* (J03, 411)

(80) *E doar o maşină roşie acolo, **o maşină pe care** n-o mai văd după ce fac duş.* (B03, 392, 40)

b) ***ecuaţii tautologice***

Am numit formula din exemplul de mai jos ecuaţie tautologică, însă trebuie să precizăm că termenii sunt doar aparent echivalenţi; sub aspectul extensiunii sunt diferiţi, relativa modificând termenul secund al ecuaţiei:

(81) *Din păcate, lumea de azi este **o lume în care** dacă nu dai nu dă.* (B10,757)

În categoria AC din corpus am întâlnit câteva definiţii care au o structură similară, dar termenul secund al definiţiei este o anaforă a termenului definit (de cele mai multe ori un hiperonim):

(82) *Noţiunea de teoria literaturii denumeşte astăzi **o disciplină care** înglobează principiile şi metodele cercetărilor specializate.* (AC03, 153)

(83) *Doisprezece martie. **O zi în care** poţi cunoaşte o femeie.* (B02, 136)

(84) *Dezbaterea – **o formă a comunicării în care** nu sunt implicate structuri evaluative (...).* (AC01, 156)

(85) *Un tip crustal reprezintă **un segment de crustă care** prezintă caracteristici geologice şi geofizice similare.* (AC02, 139, 43)

Substantivul cu articol nehotărât poate fi nucleu al unei apoziţii complexe (baza ei e o altă apoziţie):

(86) *Mă hotărăsc să încerc: sun la Primarul General, Viorel Lis. **Un mediocru care** s-a trezit din viceprimar, responsabil cu strânsul gunoiului, în fruntea unei capitale europene, atunci când Emil Constantinescu a făcut din primarul Ciorbea, prim-ministru.* (B01, 101, 19)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Primul termen al ecuației, cel care se definește, poate fi rematizat, postpus hiperonimului antecedent al relativei:

(87) ***O disciplină care*** *prezintă legături cu geologia structurală este geomorfologia.* (AC02, 18, 13)

Uneori, primul termen al ecuației este un pronume deictic. De remarcat aici acordul predicatului din relativă cu sursa referențială a antecedentului:

(88) *Deci eu sunt o persoană* ***care*** *am câine, şi am un mesaj pentru cei care spun că iubesc câinii, câinii de pe stradă.* (C01, 246)

2.1.3. Substantiv determinat nedefinit – prima mențiune

Cele mai numeroase sunt exemplele în care substantivul antecedent este o expresie referențială menționată pentru prima oară în context. Din punct de vedere semantic, nominalul determinat nedefinit poate fi un obiect particular, neidentificat, dar identificabil prin intermediul relativei completive sau poate fi folosit cu sens generic. Cel mai frecvent, în exemplele din corpus este nominalul determinat nedefinit folosit cu sens specific:

(89) *Fac „Războiul…“* ***într-un moment în care*** *spiritele de grotă se încing aşa cum subomul s-a născut câțiva ani înainte ca mineritul să ni se surpe tuturor în cap.* (B01, 250, 38)

(90) *Chipul zâmbitor al lui John Edwards, britanicul prezentat duminică ziariştilor ca fiind reprezentantul* ***unei firme*** *ce va salva Banca Internațională a Religiilor, apare pe un site* ***peste care*** *scria cu litere mari: AVERTISMENT.* (J01, 341)

(91) *Încă mai simțea în creier amețeala aceea insuportabilă şi* ***o moliciune ce*** *voia parcă să-i reteze picioarele, să-l facă să se prăbuşească la pământ ca o cârpă udă.* (B02, 535)

Uzul generic este mai slab reprezentat:

(92) *În lumea ei de acasă,* ***o femeie care*** *intra neînsoțită într-un bar şi îşi comanda băutură era fie o bețivă, fie o prostituată în căutare de clienți.* (B07, 80)

(93) ***Un ministru care*** *şi-ar fi compromis în aşa hal instituția ar fi demis rapid.* (B01, 75, 16)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Referentul la care trimite nominalul poate avea existență reală sau virtuală. Când antecedentul relativei este un nume din cea de-a doua categorie, de regulă predicatul relativei[8] este la modul conjunctiv:

(94) *I-a fost greu până a găsit* ***un pictor care să****-i reproducă tabloul pe o bucată de etamină apretată.* (B02, 178)

(95) *Singura problemă o ridică Adrian Ilie, care a plecat de la Valencia şi nu a găsit încă* ***o echipă la care să*** *se transfere.* (J03, 172)

Sub aspect lexical, antecedentul determinat nedefinit desemnează:

- nume de profesii sau de categorii sociale (fie ca primă mențiune, fie ca reluare a unui nume propriu) în majoritatea cazurilor cu uz specific: *un jucător*, *un soldat*, *un ofițer*, *un şofer*, *o asistentă*, *un țăran*, *un fotbalist*, *un pictor*, *un întreprinzător*, *un educator*, *un pensionar* etc.:

(96) *L-au ridicat şi l-au dus la sediul Miliției, iar de aici la Bucureşti, unde spune el, căpitanul, care îl ancheta i-a pus pistolul în gât, de față fiind* ***un ofițer pe care*** *l-a recunoscut de curând.* (J03, 205)

- naționalități: *un sârb*, *un român*, *o daneză*:

(97) *Dar să revin la Saşa –* ***un sârb care*** *a urmat regia la Bucureşti şi pe care războiul din fosta Iugoslavie l-a împiedicat să meargă acasă.* (B01, 117, 20)

- concepte şi nume abstracte specificate prin intermediul determinantului propozițional: *o noțiune*, *un proces*, *un demers*, *o istorie*, *o formă de discurs*, *un structuralism*:

(98) *Jean Rousset, alături de Georges Poulet, Jean Pierre Richard, Jean Strobinski aparțin şi ei structuralismului, dar unui structuralism* ***pe care*** *l-am putea numi tematic sau intuitiv.* (AC03, 146)

- genuri şi specii, nume de rudenie, nume „relaționale“ sau colective (utilizate atât generic, cât şi specific): *un om*, *un copil*, *un bărbat*, *o femeie*, *o doamnă*, *un cetățean*, *o soție*, *un partid*, *un popor*, *o populație* etc.:

(99) *Mai este o domnişoară, şi a fost un băiat* ***care****… s-a evaporat.* (C04, 117, 98) – uz specific

(100)*Vali Ionescu e ca un băiat* ***căruia*** *i se ia jucăria.* (B01, 346, 57) – uz generic

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Exemplul de mai jos e interesant pentru că numele de rudenie desemnează de regulă referenți unici. Am arătat *supra* (Cap. 3, § 3.1) că sunt şi situații în care relația nu e unică. Aici, articolul nehotărât nu impune lectură specifică, ci una generică pe care am putea-o numi subiectivă; în termenii lui Wilmet, 1986, particularizarea pe care o operează relativa restrânge extensiunea de la valoarea maximă la una particulară, iar extensitudinea nominalului e actuală şi nu universală:

(101) *Laşi după tine două, trei cărți,* ***o soție care*** *doarme cu veioza aprinsă şi, într-o noapte ca oricare alta, te convingi brusc că nimic nu este cu adevărat important, cele mai puțin importante fiind concepțiile tale despre lume, destin, credință etc.* (B05a, 55)

- conversiuni de la pronume sau adjective, derivate postadjectivale: *un mediocru*, *un naiv*, *un ceva*, *o moliciune*, *un neastâmpăr*, *o analfabetă*:

(102) *Am iubit satul foarte mult dar am rămas cu unele vise spulberate şi asta se datoreşte unora din sat, prieteni. Crezând ca* ***un naiv ce*** *am fost în tot ceea ce mi s-a spus cu afecțiunea prefacerii prieteniei.* (B10, 646)

Uneori, statutul de cuantificator al articolului nehotărât este mai pregnant, impunând relativei o lectură „consecutivă“:

(103) *Chiar de 1 Mai. După demonstrație, stând dinaintea ei, cu o pancartă masivă subsuoară, i-a zis* ***cu un glas pe care*** *ea nu-l va uita niciodată: „Marto, zi-i ce vrei, nu-mi pasă. Eu mă duc cu asta“.* (B02, 86)

Acelaşi efect se poate obține cu forma de plural a articolului hotărât:

(104) *Îmi, îmi spuneți ă:* ***niște lucruri care*** *adică ă: ă: ă: îi numiți sindicat pe unul care nu e legal constituit.* (C04, 128, 157)

2.2. *Adjective pronominale și cardinale*

Pe lângă articolul hotărât, în categoria determinanților slabi intră adjective pronominale şi numerale (cuantifică extensia nominalului). Facem precizarea că am încadrat în această categorie doar unele adjective pronominale nehotărâte: (*alt*, *vreun*, *atât(a)*, *cutare*, *câțiva*, *orice*, *fiecare* etc.), cantitativele *mulți*, *puțini*, numeralele cardinale „slabe“, în ipostazele fără articol demonstrativ şi adjectivele negative, având în vedere,

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

pe lângă statutul lor semantic de cuantificatori existenţiali, universali, numerici sau nedefiniţi care modifică extensiunea nominalului, o anumită proprietate distribuţională a acestora: lângă aceşti determinanţi numele apare fără morfem de determinare şi toţi sunt antepuşi substantivului: ex.: *doi copii* / **copii doi, fiecare copil* / **copil(ul) fiecare.*

În legătură cu pronumele posesiv, precizăm că acesta a fost inclus în categoria determinanţilor de tip adjectival, pentru că el nu afectează substantivul în sensul selecţiei morfemelor de determinare, se poate asocia atât cu substantive determinate definit, cât şi nedefinit sau nedeterminate, întocmai ca adjectivele calificative:

(105) a. *opinii**le** sale* / ***o** opinie a sa* / *opinii ale sale*
b. *ale sale opinii_*

(106) a. *opiniile ferme* / *o opinie fermă* / *opinii ferme*
b. *fermele opinii_*

Posesivele pot fi asimilate adjectivelor, cu atât mai mult cu cât ni se pare mai convenabil să considerăm că româna nu are o paradigmă pronominală posesivă, ci doar realizări adjectivale posesive, determinanţi fie ai numelui, fie ai pronumelui semiindependent: *copilul meu* / *al meu.*

În consecinţă, nu am urmărit în mod special distribuţia lui în relaţie cu antecedenţii relativei, mai ales că este destul de rară ocurenţa pronumelui semiindependent *a(l)* + posesiv ca antecedent al unei RC. În corpus am întâlnit un singur exemplu de acest tip, care cu greu poate fi acceptat ca relativă completivă[9]:

(107) a. ? *Şi-**ai mei** **care** nu mai îmi sunt buni, ăia care mi i-ai luat tu până aşa, sunt din spandex.* (C04, 84, 124) – citire „restrictivă" – RC
b. *Şi-**ai mei**, **care** nu mai îmi sunt buni, ăia care mi i-ai luat tu până aşa, sunt din spandex.* – citire apozitivă – RP

Selectăm şi în această secţiune câteva dintre cele mai reprezentative construcţii din corpus şi facem unele consideraţii statistice privind ansamblul determinanţilor slabi.

Adjectivul ***alt*** funcţionează fie ca unic determinant, fie asociat cu articolul nehotărât, cu un determinant adjectival sau cuantificant numeric:

(108) *Şefii unor instituţii din administraţia centrală şi **alte persoane care** deţin funcţii echivalente cu cea de ministru sau secretar de stat au, de asemenea, dreptul la paşaport diplomatic.* (J01, 391)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(109) *Ştiu că* ***o altă etimologie care*** *mi-a generat mari probleme a fost la dulf, pentru că nu… da, nu se prea nu e de găsit.* (C04, 116, 98)

(110) *Eşti un post foarte bun şi cred că ai fi şi mai şi dacă ai da şi mai multe filme pentru copii precum „Monstrul sacru" sau* ***alte filme frumoase pe care*** *le-ai avut.* (C01, 97)

(111) *Pe lângă aceste proiecte, există* ***alte 15 proiecte care*** *vor face obiectul de studiu din partea autorităţilor Comunităţii franceze şi Regiunii Valonia, în vederea finanţării lor într-o perioadă viitoare.* (J03, 278)

Adjectivele nehotărâte *orice* / *oricare*, cuantificatori universali nu pot apărea simultan cu articolul nehotărât, însă acceptă determinanţi adjectivali sau pot lua extensie asupra unei serii de nominale coordonate, ca în exemplul de sub (114):

(112) *În fond,* ***orice om care*** *scrie se află în situaţia unui traducător: gânduri multe, cuvinte după posibilităţi!* (B08, 175)

(113) *Dar dacă acceptăm că semiotica e o metaştiinţă sau un metalimbaj, urmează* ***că orice studiu literar riguros****, condus cu metode ferme şi bine determinate* ***care*** *admite organizarea structurală a operei pe nivele de sens, e un studiu semiotic.* (AC03, 255)

(114) ***Orice sistem sau ansamblu de semne care*** *permite exprimarea sau comunicarea; în sens strict, reprezintă o instituţie universală şi specifică umanităţii, care comportă caracteristici proprii.* (AC01, 90)

Spre deosebire de *orice*, care e invariabil, adjectivul *oricare* are flexiune completă:

(115) *El îi poate însă interesa şi pe elevii şi profesorii de liceu, venind în întâmpinarea* ***oricărui cititor care*** *doreşte să se familiarizeze cu problemele teoretice ale literaturii.* (AC03, 02)

În aceleaşi configuraţii (cu sau fără alţi determinanţi adjectivali, dar obligatoriu fără articol nehotărât) funcţionează şi adjectivele *câţiva*, *vreun*, *fiecare*, *mulţi*, *un*:

(116) *Afară se vede că ar fi vreme bună,* ***după câteva zile în care*** *a plouat.* (B10,828)

(117) *La 2 noaptea nu e aproape nimeni în gara Braşov, doar câţiva pasageri şi* ***câţiva oameni fără casă sau infirmi care-****şi găsesc adăpost aici.* (B03, 471, 18)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(118) *Liliana, gâsca lui cea albă, îşi întinde din când în când gâtul ca pentru a înghiți* ***vreun nod*** ***ce-i*** *alunecă anevoios prin esofag.* (B02, 607)

(119) *Şi spune un lung şir de vorbe, menit să convingă* ***fiecare om*** ***care*** *şi-a pus speranțele în el, că nu va fi uşor, dar că într-o zi va fi mai bine.* (B01, 271, 41)

(120) *Ei au avertizat, de asemenea, că vor executa 10* ***ostatici pentru fiecare membru al comandoului*** ***care*** *va fi ucis sau rănit de poliție.* (J03, 312)

(121) *Şi spune un lung şir de vorbe, menit să convingă* ***fiecare om*** ***care*** *şi-a pus speranțele în el, că nu va fi uşor, dar că într-o zi va fi mai bine.* (B01, 271, 41)

(122) *Cu toate acestea,* ***unele observații*** *asupra fenomenelor* ***care*** *țin de domeniul geologiei structurale au fost efectuate încă din antichitate.* (AC02, 20, 14)

(123) *Aş dori ca şi în oraşul nostru, fiindcă suntem* ***mulți pensionari care*** *suntem*[10] *cu pensii foarte mici, să se înființeze un asemenea magazin.* (C01, 249)

Cu unele rezerve, încadrăm în clasa nominalelor cu determinant slab o grupare cu statut cvasi-locuțional, care funcționează ca antecedent al relativelor cu *cât* adverbial:

(124) ***Atâta vreme*** ***cât*** *eşti cunoscut, şi eşti într-o emisiune, şi te duci şi munceşti sau cerşeşti, ai parte de nişte bani.* (C01, 395)

Numeralul cardinal cuantifică numeric nominalul antecedent al relativei:

(125) *Eu am* ***două camere*** ***unde*** *este expusă pictura mea.* (B10, 379)

(126) *Există* ***peste 2000 de enzime cunoscute*** ***care*** *au nevoie de zinc pentru a funcționa.* (J03, 283)

Adjectivul negativ reduce extensitatea nominalului la zero, fiind tot un determinant slab:

(127) *Cornel Dinu a precizat, luni, că în contractul său nu este prevăzută* ***nici o clauză*** ***care să*** *ducă la demiterea sa în cazul necalificării.* (J03, 409)

Acelaşi efect de cuantificare şi de selecție modală în relativă se înregistrează şi în cazul adjectivului *singur*:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(128) *Nu exista* ***un singur om*** *în facultate* ***care*** *să-l fi citit de bună voie pe Borges.* (B05a, 52)

Alături de seria de mai sus, am inclus în clasa determinanților slabi şi adjectivele *cutare* şi *destul*:

(129) *El era tratat ca o progenitură superioară, capabil să discute cu invitații şi rațiunile anexioniste ale cutărui stat şi* ***rațiunile cutărui compromis comercial*** ***care****-l zvârlise pe un pictor în arena obiectelor şi a acțiunilor tip avangardă, (...)* (B09, 06)

(130) *Deşi plouă, sunt* ***destui temerari*** ***care*** *au ales să stea pe punte.* (B03, 370, 64)

2.3. *Considerații statistice □i concluzii*

Relativele completive care modifică un substantiv determinat cu articol nedefinit sunt destul de numeroase în corpus. Ca şi în cazul substantivului nedeterminat, relativizatorii compatibili cu acest antecedent sunt *care*, *ce*, *unde* şi *când*. Prezentăm în *Tabelul 2* distribuția celor 398 de construcții în funcție de relativizator şi ponderea lor în cadrul relativelor completive care au ca operator relativizatorul respectiv.

Relativizator	Număr de construcții	Procent I (după relativizator)	Procent II (în totalul relativelor completive)
care	345	11,8 %	9,37%
ce	33	5,5 %	0,89%
unde	17	22,9 %	0,46%
când	3	4,3 %	0,08%
Total	**398**	**–**	**10, 81%**

Tabelul 2 – Distribuția după relativizator şi ponderea în total RC

Remarcăm şi aici constrângerile lexicale la care este supus antecedentul relativelor cu *unde* şi *când* – substantivele denumesc intervale de timp (*o vreme*, *o zi*, *o seară*), respectiv locative cu sens concret (*un magazin*, *un liceu*, *un loc*, *o stațiune*, *o țară*, *o parte*, *o râpă*, *o platformă*) sau abstract (*un număr de cont*, *un teritoriu*, *un botez*, *o formațiune* [politică]):

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(131) *În orice caz, am făcut **o formaţiune unde** aţi avut unde veni.* (C04, 268, 146)

În exemplul de mai jos, antecedentul relativei cu *unde* este substantivul *cursă* (sportivă) care se asimilează unui locativ, datorită unui sem din componenţă: (*cf. DEX*, 1996, 253: „întrecere care constă în parcurgerea unei anumite d i s t a n ţ e, pe un traseu dinainte stabilit…“):

(132) *Medalia de bronz cucerită de Camelia Potec la 400 m liber în ultima zi a Campionatelor Europene de natație de la Berlin, la capătul **unei curse unde** nu a văzut nimic din cauza apei care i-a inundat ochelarii încă de la plecare, s-a adăugat „argintului“ câştigat tot de ea cu o zi înainte şi „bronzului“ reuşit de Dragoş Coman la 400 m liber în prima zi a întrecerilor.* (J03, 664)

În cazul lui *ce* şi *care*, antecedentul pe care îl reiau poate fi atât animat, cât şi inanimat. Dintre cele 33 de construcţii, 18,8% (6 construcţii) au antecedent animat sau care poate fi asimilat unui animat, funcţionând cu rolul semantic de Agent (*o lume, un vierme*, *un naiv*, *o clasă politică*, *o firmă*[11]). În relativele cu *care*, 34,5% dintre antecedenţi au trăsătura [+animat]. Desigur, cifrele nu pot avea valoare absolută, pentru că depind şi de categoria din corpus, de registrul stilistic, cât şi de tema enunţurilor excerptate. Totuşi, aceste cifre pot da sugestii în legătură cu concurenţa dintre cei doi relativizatori în privinţa relaţiei cu această trăsătură a antecedentului[12].

În *Tabelul 3* prezentăm preferinţa fiecărui tip de relativizator pentru antecedenţii cu determinanţi slabi (în afară de articolul nehotărât). În *Tabelul 4*, am înregistrat rezultatele calculului privind ponderea tuturor determinanţilor slabi ai numelui în totalul relativelor completive.

Relativizator	Determinant					
	Adj. nehotărât		*Adj. negativ*		*Numeral*	
	Nr. constr.	Procent[13]	Nr. constr.	Procent	Nr. constr.	Procent
care	61	2,1%	2	0,06%	22	0,8%
ce	3	0,5%	–	–	–	–
unde	–	–	–	–	2	2,7%
când	1	1,4%	–	–	–	–
cât	7	58,3%	–	–	–	–
Total	72		2		24	
	98					

Tabelul 3 – Antecedenţi cu determinant slab (adjective)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

relativizator	construcţii	Procent I (după relativizator)	Procent II (în total RC)
care	436	15%	11,85%
ce	36	6%	0,97%
unde	19	25,7%	0,51%
când	4	5,8%	0,10%
cât	7	58,3%	0,19%
Total	**502**	**–**	**13,64%**

Tabelul 4 – Ponderea antecedenţilor cu determinanţi slabi în microcorpusul RC

Deocamdată, nu putem formula o concluzie în privinţa preferinţei relativelor completive faţă de natura antecedentului substantival pe care îl modifică, însă putem observa în acest stadiu al descrierii noastre că antecedenţii cu determinant slab sunt de două ori mai numeroşi decât cei nedeterminaţi: 14,2 % *vs*. 6,7 %. Dintre determinanţii slabi, articolul nehotărât este privilegiat (asociat unui substantiv fără determinanţi sau cu determinanţi adjectivali sau prepoziţionali) faţă de adjectivele nehotărâte, negative şi numerale: 11,4% *vs*. 2,8%.

3. *SUBSTANTIV CU DETERMINANŢI „TARI"*

Determinanţii „tari" ai numelui sunt: articolul hotărât, adjectivele demonstrative, adjectivul nehotărât *tot* (cuantificator universal) şi numeralele „tari" – cuantificatorii de ordine numerică (*primul*, *ultimul*), numeralul cu articol demonstrativ *cel* şi unele adjective cu valoare de cuantificator de unicitate: *singurul*, *unicul*.

3.1. *Articolul hotărât*

Substantivul însoţit de morfem de determinare definită se referă la indivizi identificabili pornind de la clasa pe care o reprezintă numele (lectură specifică) sau la ansamblul unei clase (lectură generică). Ambele lecturi sunt posibile cu relativa completivă ca modificator al numelui. În absenţa relativei, însă, în lectură specifică, numele nu poate fi prima menţiune în context, aşadar putem spune că în aceste condiţii, RC este un complement obligatoriu al substantivului articulat hotărât.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

De altfel, substantivul cu articol hotărât (însoţit sau nu de determinanţi adjectivali sau prepoziţionali) este cel mai frecvent antecedent al relativelor completive. El poate ocupa orice poziţie sintactică şi sunt posibile toate combinaţiile formale şi funcţionale între antecedent şi relativizator[14]. În *Tabelul 5* am înregistrat numărul de construcţii din corpusul nostru, repartizate după relativizator (procentele reprezintă şi aici ponderea în cadrul propoziţiilor cu acelaşi relativizator).

Relativizator	Nr. de construcţii	Procent I (după rel.)	Procent II (în total RC)
care	1840	63,33%	50,01%
ce	184	30,46%	5%
când	36	51,42%	1%
unde	37	50%	1%
cât	2	16,66%	0,05%
cum	12	100%	0,3%
Total	**1945**	**–**	**52,86%**

Tabelul 5 – Ponderea antecedentului S. det. definit în microcorpusul relativelor completive

Şi antecedentul substantiv determinat definit poate avea determinanţi adjectivali sau prepoziţionali, precum şi serii coordonate de relative:

(133) *...ele încep şi se şi sfârşesc o dată cu ea, **o dată cu nemaipomenitul eveniment care** se cere transcris pe hârtie.* (B03, 289, 05)

(134) *Stau cu gândurile mele şi **cu starea mea în care** aştept că poate mâine ceva se va schimba şi în viaţa mea, dar greu, foarte greu, în a se schimba ceva.* (B10, 831)

(135) Literaturexpress*, **trenul literaturii cu care** am călătorit de la Lisabona la Moscova şi **de pe al cărui** traseu am publicat, săptămânal, o corespondenţă în „Observator cultural“, a ajuns la Hanovra în 20 iunie.* (B03, 493, 128)

(136) *Iar când individul dispăru în mulţimea de pe stradă, îşi pipăi înfrigurat **„chimirul“ belgian pe care**-l primise împreună cu ajutoarele de după Revoluţie şi **în care** îşi ţinea buletinul de identitate şi banii pe marfă.* (B02, 113)

Relativa completivă poate fi în coordonare cu o „relativă redusă“ – o construcţie participială:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(137) *Astfel, plasamentele în acțiuni* ***ale societăților*** *necotate la bursă sau* ***care*** *nu sunt tranzacționate pe alte piețe supravegheate (ex.: Rasdaq) nu trebuie să depășească 10% din valoarea activelor nete ale unui fond.* (J01, 190)

Cele două relative coordonate de sub (138) au același antecedent, dar distanța dintre antecedent și cea de-a doua relativă este foarte mare (prima relativă domină o subordonată conjuncțională), astfel încât locutorul pierde din vedere adevăratul antecedent și face acordul cu ultimul element din grupul prepozițional: *securități* (sg.) în loc de *măsurile* (pl.), cum impune logica enunțului. Un indiciu în plus că *măsurile* a fost gândit inițial ca antecedent este cliticul *le* din prima relativă, care dublează relativul și conține marca de plural.

(138) *Această nouă reglementare face parte* [$_{GPrep}$ *dintre* [$_{GN}$ *măsurile* [$_{GPrep}$ *de sporire a securității*]]] [***pe care***$_i$ *Statele Unite încearcă* [*să le*$_i$ *impună după atentatele de la 11 septembrie*]] *și* [***care*** are *drept scop împiedicarea eventualelor tentative de deturnare a aeronavelor*]. (J04, 51)

Patru relative coordonate reprezintă extensiunea maximă a coordonării întâlnite în corpus; propozițiile au același antecedent, iar relativizatorii sunt în poziții sintactice diferite:

(139) *Este* ***legea din care*** *țărăniștii și liberalii și-au făcut stindard,* ***pentru care*** *au curs un ocean de vorbe și râuri de cerneală,* ***pentru care*** *CDR și PDSR s-au înfruntat de când se știu,* ***pe care*** *proprietarii și chiriașii o așteaptă de ani în șir.* (J01, 283)

În (140), cele două subordonate relative au, sub aspect lexical, același antecedent, dar el este repetat, pentru că extensiunea nominalului este diferită: *comunicare*$_2$ ≠ *comunicare*$_1$, pentru că relativa completivă a operat asupra extensității lui. De obicei, în structuri simetrice de acest tip, pentru a evita repetiția, se preferă pronumele semiindependent *cel*, de asemenea un frecvent antecedent al relativelor completive.

(140) *Această comunicare neformală cuprinde două componente principale:* ***comunicarea***$_1$ ***ce*** *are loc prin canalele neformale create spontan și comunicarea*$_2$ ***pe care*** *o realizează managerii în afara contextului impus de structura organizatorică.* (AC01, 335)

Numeroase sunt și ipostazele substantivului definit de anaforic al unui nume propriu:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(141) *Mai povesteşte că e vecin cu Peter Esterhazy,* ***cunoscutul prozator maghiar pe care*** *l-am văzut în gara Fredrichstrasse.* (B03, 499, 119)

(142) *Cel mai simpatic mi se pare estonul Peter Sauter,* ***amicul care*** *mă întreba la Madrid de Ceauşescu.* (B03, 331, 34)

Antecedentul relativei de sub (143) este apoziție având ca bază subiectul vid *pro*; verbul din relativă e în concordanță cu trăsăturile acestuia (persoana I pl.):

(143) *Pornim astfel, pe jos,* ***scriitorii care*** *avem recital în această seară, împreună cu Thomas Wohlfahrt şi câteva dintre fetele din „comandament", spre Primărie.* (B03, 565, 109)

Apoziția poate avea ca bază o altă propoziție relativă, mai exact repoziționează extensitatea delimitată de antecedent şi relativă, în (144), demonstrativul *cel* şi subordonata relativă dependentă de el:

(144) *Am acordat acele diplome şi medalii omagiale* [GD *celor* [GC *care au fost prezenți la manifestare*]], ***persoanelor care*** *ne-au onorat cu prezența.* (J03, 441)

Antecedentul relativei poate fi o descriere definită – anaforă asociativă; în (145), *terasa* şi *băiatul* au fost introduse în discurs cu determinant nedefinit, *terasa* (menționată deja) are şi un angajat care *serveşte berea*, aşadar numele *fata* poate fi introdus cu morfem de determinare definită de la prima mențiune:

(145) *În varianta mea, un băiat care face mici pe-o terasă de periferie se-ndrăgosteşte de* ***fata care*** *serveşte berea.* (B01, 23, 11)

Deşi sub aspect sintactic relativa completivă este de cele mai multe ori un determinant obligatoriu, care saturează o valență combinatorie a GD, sub aspect semantic ea poate uneori avea o contribuție minimă la modificarea extensității antecedentului. În (146), din punct de vedere semantic, relativa este o tautologie, însă pragmatic, ea se interpretează ca o implicatură, interlocutorul reface verigile lipsă, pauza, reluarea (şi contextul anterior) îl conduc spre concluzia că starea subiectului nu este potrivită pentru acțiunea pe care o întreprinde:

(146) *Aici, brusc, căpitanul Rezniciuc şi-a amintit că trebuia să ia legătura cu cineva din personalul hotelului care lucrează noaptea, aşa că, aflat* ***în starea****... **în care** se afla, a intrat în garderoba discotecii pentru a-l invita pe cel în cauză la o audiere, în zilele următoare.* (J01, 336)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

În (147 a), este perfect sinonimă cu un atribut pronominal (147 b):

(147) a. *Prin evaluare se stabileşte calitatea informaţiei,* ***gradul de veridicitate pe care*** *îl are şi măsura în care se poate conta pe ea.* (AC01, 343)

b. *Prin evaluare se stabileşte calitatea informaţiei,* ***gradul ei*** *de veridicitate* ~~***pe care îl are***~~ *şi măsura în care se poate conta pe ea.*

Remarcăm că acest tip de antecedent poate selecta şi alţi relativizatori faţă de cei selectaţi de antecedenţii nedeterminaţi sau cu determinant slab: relativizatorilor *care, ce, când, unde* li se adaugă *cât* şi *cum*.

(148) *Rămâne să-l vedem la televizor, ca să mai putem hălădui puţin* ***prin oraşul a cărui*** *celebră piaţă centrală e reconstruită abia în secolul al XIX-lea.* (B03, 579, 45)

(149) *Un timp, urmări* ***trecătorii ce*** *păşeau grăbiţi, absenţi, cu ochii roşii de nesomn.* (B02, 594)

(150) *Edorta Jimenéz este un poet mereu sobru, încruntat, nu cred că l-am văzut în toată călătoria zâmbind, deşi am discutat pentru prima dată chiar* ***în ziua când*** *am ajuns la Lisabona.* (B03, 752, 108)

(151) *Ar urma apoi un* party *organizat* ***la cafeneaua unde*** *citesc Moret şi Porlan.* (B03, 993, 48)

(152) *Acest lucru m-a determinat să mă adresez Dumneavoastră, nădăjduind că* ***în perioada cât*** *voi lipsi veţi avea răgazul necesar de a reflecta şi a decide.* (B08, 29)

(153) *Funcţie de* ***modul cum*** *se produce reducerea grosimii, efilarea poate fi primară sau secundară.* (AC02, 178, 50)

Selecţia relativizatorilor adverbiali depinde de natura lexicală a antecedentului. Relativizatorul *când* este selectat de substantive care denumesc intervale de timp: *în* / *(de) pe vremea*, *în clipa*, *în momentul*, *în perioada*, *în ziua*, *(de) pe timpul* sau circumstanţe: *în situaţia*, *în cazul*:

(154) *Sunt* ***după timpu' când*** *era şi ea grăsană.* (C04, 191, 24)

(155) *Dar* ***vremurile când*** *vedeai vanele de aur, groase cât degetul, sclipind în pereţii galeriilor, au trecut de mult.* (J01, 693)

(156) *Dragă PRO TV,* ***de la 5 ani de când*** *ai sărbătorit înfiinţarea ta, din nefericire ai cam avut o cădere. Sunt puţin emoţionat. Dar ce mă bucură este că ai lăsat această iniţiativă de a asculta într-un mod constant părerea oamenilor.* (C01, 371)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(157) *Păi e bine, da-n* ***situația când*** *io ştiu dacă-l mai fac pe-al doilea ochi risc de-a orbi mai degrabă-l accept pe unul măcar să…* (C04, 188, 30)

(158) *I-a dat băiatu ăla cincizeci de mii* ***în eventualitatea cazului când*** *să-ntoarce să ia vrun taxi sau să nu mai stea aşa, şi l-am dus şi io la medici de familie.* (C04, 189, 31)

Adverbul *unde* e selectat de antecedenți cu sens spațial, foarte frecvent substantivul *loc* (aproape 30% dintre antecedenții RC cu *unde*):

(159) *I se dădea ocazia să-şi demonstreze că* ***locul unde****-i fusese dat să trăiască 44 de ani, aşa urât şi greu cum trăise, era singurul acasă pentru ea, chiar dacă de multe ori îl detesta şi îşi făcea o vină că n-avusese curajul, ca alții, să-l părăsească.* (B07, 19)

(160) *Nu este mai puțin adevărat că şi la Bucureşti se spune că poliţistul este ministru de interne* ***în intersecția unde*** *a fost trimis să dirijeze circulația.* (J01, 921)

(161) *În spate e* ***magazia de unde*** *dezertorul fură mâncare.* (B01, 225, 35)

În unele contexte, antecedentul relativei cu *unde* este un nominal asimilat din punct de vedere semantic unui locativ:

(162) *Şi totuşi casa ne-a fost naționalizată conform* ***procesului-verbal unde*** *se înscrie ca oră a complectării 24, deşi la acel ceas din noapte nu se prezentase nimeni pentru aşa ceva.* (B08, 101)

(163) *Deplasarea în interesul serviciului se poate face ori la invitația unui omolog, a unei instituții de stat, a unei organizații non-guvernamentale, cu o reputație mai presus de orice bănuială, ori din bugetul* ***instituției unde*** *activează acesta.* (J01, 923)

Ca operator al relativei completive, adverbul *cât* funcționează cu sens temporal, de durată, interval de timp, aşadar antecedenții săi vor avea această specificare lexicală:

(164) *Ai profitat* ***de timpul cât*** *am dormit şi-acum faci pe nevinovatul.* (B05b, 47)

(165) *Acest lucru m-a determinat să mă adresez Dumneavoastră, nădăjduind* ***că în perioada cât*** *voi lipsi veți avea răgazul necesar de a reflecta şi a decide.* (B08, 29)

Adverbul relativ *cum* este selectat aproape exclusiv de substantivele *modul* şi *felul*; în corpusul nostru, acestea sunt singurele nominale iden-

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

tificate ca antecedenți ai RC cu adverbul *cum*, distribuite astfel: 67% *modul* şi 33% *faptul*.

(166) *Mă doare **modul cum** este chinuită limba română în toate mijloacele mass-media.* (C01, 403)

(167) *Domnule preşedinte, o întrebare legată de o dezbatere pe care noi am avut-o ieri la ministerul de externe şi în care s-a vorbit foarte mult despre imaginea României şi despre **felul cum** România ştie să apară în întâlniri internaționale.* (C04, 244, 150)

În privința relativizatorului *ce*, facem observația că şi în cazul în care antecedenții sunt substantive cu morfem al determinării definite, repartiția lor în funcție de trăsătura [±animat] confirmă tendința afirmată în literatura de specialitate: 11,4% dintre antecedenți sunt nume cu trăsătura [+animat], *ce* substitut pentru animate fiind folosit mai ales în scris, cu precădere în stilul poetic sau prețios.

O mare parte a exemplelor în care relativul *ce* are ca antecedent un nume animat provin din categoriile Ac, B, şi J ale corpusului:

(168) *Tarifele de primă se stabilesc în funcție de natura imobilului în care se află imobilul, numărul persoanelor **ce** locuiesc împreună cu asiguratul şi etajul la care se află apartamentul.* (J03, 487) – reproducere a textului unui contract de asigurare

(169) *Cartea îngerilor nu este o carte pentru copii, cum ar părea la prima vedere, ci pentru copilul **ce** trăieşte în fiecare adult.* (J03, 498) – *ce* este probabil preferat în acest context pentru poeticitatea exprimării.

Am identificat, însă, câteva exemple şi în categoria C:

(170) *Publicarea rectificării sau a replicii nu împiedică **persoana ce** se consideră lezată să se adreseze instanțelor judecătoreşti competente pentru acordarea de despăgubiri…*(C03, 37) – intervenție a unui politician într-un talk-show.

(171) *În numele tuturor portarilor de la şcolile din România, țin să spun **la doamna ce** astăzi a fost mesajul, greşeşte toată lumea ce gândeşte, pentru că ar trebui atunci însoțitor la fiecare persoană care intră în şcoală.* (C01, 293) – intervenție telefonică a unei persoane mai puțin instruite, care ştiindu-se ascultată de foarte mulți telespectatori ține să se exprime mai „elevat"; probabil *ce*, invariabil, rezolvă aici şi problema acordului cu antecedentul în D (analitic, în formula locutorului).

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

3.2. *Adjective pronominale □i numerale*

Dintre antecedenții „tari“, cel mai frecvent sunt asociați substantivului modificat de relativa completivă demonstrativele și adjectivul nehotărât *tot.* Distribuția lor în funcție de relativizatori se află în *Tabelul 6*:

Relativizator	Determinanți – nr. de construcții			
	Adj. dem.	Adj. *tot*	Numeral	Adj. *singurul*
care	65	32	26	6
ce	6	–	–	–
unde	1	2	3	–
când	–	–	8	–
cât	–	1	1	–
de	–	1	–	–
Total	**72**	**36**	**38**	**6**
	152			

Tabelul 6 – Distribuția determinanților tari (fără articol hotărât) după relativizator

Predomină numeric adjectivul demonstrativ, determinant deictic, care poate fi asociat unui nume fără alți determinanți sau cu determinanți adjectivali.

Demonstrativul precedă substantivul sau este postpus acestuia. Am propus mai sus o coindexare diferită pentru relativa care modifică un nominal cu demonstrativ în funcție de poziția acestui determinant adjectival, pentru a sublinia că în (172) relativizatorul își procură referința de la antecedent prin intermediul demonstrativului – anaforic intermediar – construcția având un oarecare grad de redundanță:

(172) *Am iubit satul până în acest moment, dar* ***izolarea***$_i$ ***aceasta***$_i$ ***în care***$_i$ *mă aflu și oamenii care nu sunt așa cum am crezut eu, ci sunt egoiști și cu ciudă pe mine și pe mama, mă face să-l urăsc.* (B10, 651)

În situațiile în care demonstrativul este antepus, substantivul nu are morfem de determinare definită, așadar demonstrativul, pe lângă rolul deictic, cumulează și rolul de indicator al clasei la care se referă numele:

(173) *În ce departamente sau în ce sectoare sunt angajate* [***acele persoane***]$_i$ *ă:* ***care***$_i$ *fac obiectul diferendumului. Ă, deci cei care sunt în acel sindicat, care ă: spun că ar trebui să rămână aici și de care spun că sunt funcționari publici?* (C04, 111, 156)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Rolul demonstrativului antepus rămâne acelaşi şi în construcţii în care numele are şi alţi determinanţi:

(174) *Aş dori ca acum, în pragul unei triste aniversări, să-mi exprim părerea de rău pentru ce s-a întâmplat anul trecut în Statele Unite,* ***pentru*** [***acei semeni ai noştri***]$_i$ ***care***$_i$ *au murit nevinovaţi.* (C01, 234)

(175) *Fie că vom vota urechile, fie zâmbetul, fie ciocul, votăm, de fapt,* [*aceeaşi ectoplasmă roşu-albăstruie*]$_i$ ***care***$_i$ *stăpâneşte România nu de zece ani, ci de o jumătate de veac...* (J01, 354)

(176) *În cazul părinţilor incestuoşi şi* [***al celorlalte persoane***]$_i$ ***care***$_i$, *profitând de autoritatea lor asupra minorului, întreţin relaţii sexuale cu acesta, pedeapsa va fi cuprinsă între 15 şi 18 ani.* (J03, 331)

Numeralul şi adjectivul nehotărât *tot* au aproape aceeaşi frecvenţă ca determinanţi ai numelui antecedent al relativelor completive. Adjectivul *tot* este un cuantificator universal care ia extensie asupra nominalului, extensitatea lui (*cf*. Wilmet, 1986) fiind apoi delimitată de întregul ansamblu: *cuantificator + nominal + relativă*:

(177) *Mai mult decât atât, vreau să te felicit pentru* ***toate programele pe care*** *le dai şi aş vrea cât mai mult să dai mai multe filme bune.* (C01, 92)

(178) *Aşa, pentru organizarea de către partid a ă:* ***tuturor şmecherilor care*** *trebuiau să aplaude ă: pe tovarăşu, la aeroport.* (C04, 100, 73)

(179) ***În toţi anii de***[15] *trecură, doar din povestirile martorilor la spectacole, ale actorilor şi regizorilor care au colaborat cu centrul am aflat câte ceva (...)* (J03, 627)

Nominalul poate avea şi alţi determinanţi, fără ca relaţia semantică dintre antecedent şi relativă să fie afectată:

(180) *Ei ştiu să profite cu succes de toate cercetările lui Valéry, Saussure şi Jakobson, ale lingvisticii structurale şi ale semioticii într-un demers ce urmăreşte regândirea dintr-o perspectivă imanentă* ***a tuturor problemelor de construcţie şi organizare pe care*** *le ridică textul literar.* (AC03, 205)

(181) *Or, se pare că el crede* ***în toate gogoşile colectiviste, anti-liberale şi anti-individuale cu care*** *propaganda socialistă şi comunistă, liberă în ţările libere, l-a intoxicat încă din adolescenţă.* (B03, 538, 58)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Menționăm aici şi gruparea cu caracter cvasi-locuțional în care intră *tot*, în construcții cu valoare de circumstanțial concesiv în care poate fi acceptată şi relativa completivă, pentru că nominalul este totdeauna articulat hotărât:

(182) *...eu cred că un singur lucru trebuie să-l menționăm acolo. Că Alianța pentru România,* ***cu tot orgoliul care-****l are, este dispusă să participe la o construcție politică nouă.* (C04, 66, 146)

(183) ***Cu toate limitele pe care*** *le prezintă şi problemele pe care le generează, sistemele de apreciere a rezultatelor şcolare reprezintă mijloace şi acțiuni necesare şi utile, dar perfectibile, în ansamblul activităților pe care le comportă educația.* (AC04, 421)

Numeralele pe care le considerăm determinanți „tari" ai numelui sunt numeralele cu demonstrativul *cel*, care acționează asupra extensiunii nominalului în mod similar cu adjectivul demonstrativ sau cu numeralele ordinale care primesc morfeme de determinare: *primul*, *ultimul*.

(184) ***Din cele trei autocare cu care*** *am venit la hotel abia se umple jumătate.* (B03, 373, 87)

(185) ***Este cea de-a şasea nuntă pe care*** *o văd astăzi, remarcă italianca*. (B02, 82)

(186) *Este* ***prima victorie pe care*** *campioana o obține în deplasare în această ediție a diviziei A*. (J02, 74)

(187) *În primăvara anului 2000, când am fost invitat să conferențiez chiar la* literaturWERKstattberlin*, am cunoscut şi restul echipei de organizare, am discutat unele detalii şi am adus în țară* ***ultimele hârtii de care*** *participanții aveau nevoie (întreaga operațiune presupunând – vai! – şi multă birocrație).* (B03, 459, 07)

Când nominalul are sens spațial sau temporal, RC poate avea relativizator adverbial:

(188) *E* ***primul loc unde*** *la micul-dejun se mănâncă o aşa-zisă mâncare caldă.* (B03, 1002, 100)

(189) *Rusia e* ***primul loc unde*** *am văzut oamenii bând pe stradă.* (B03, 999, 92)

(190) *Însă* ***din prima clipă când*** *pusese piciorul pe asfaltul parizian, toate acestea îi apăruseră ca o corvoadă, o pierdere inutilă de timp, şi căutase în agendă adresa hotelului ieftin.* (B07, 21)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(191) *Nu a fost acum **prima dată**[16] **când** m-a întrebat încă din gară „Où est Nicholas?“* (B03, 750, 112)

(192) *Cealaltă fată, o infirmieră, şi-a trăit coşmarul vieţii **în cele patru zile cât** a stat sechestrată la Titiriga.* (J02, 233)

Adjectivul *singurul*, cuantificator de unicitate, poate fi asimilat sub aspectul extensiei numeralelor de mai sus:

(193) *În ’97, în ajunul Madridului, România a fost **singura ţară candidată la NATO care** a participat la operaţiunea Alba, menită să restabilească ordinea în Albania intrată în haos.* (J01, 501)

(194) *În felul acesta, observă încă o dată Mircea Eliade, „un univers religios desacralizat şi o mitologie demitizată au alcătuit şi au hrănit civilizaţia occidentală, **singura civilizaţie care** a reuşit să devină exemplară.“* (AC03, 385)

3.3. *Consideraţii statistice şi concluzii*

Determinanţii „tari“ au cea mai mare frecvenţă de ocurenţă în GD care domină relativa completivă. Dintre aceştia, numele cu morfem de determinare definită este net preferat celorlalte categorii de determinanţi. Ne interesează aici să prezentăm rezultatele statisticii efectuate pe corpus în privinţa frecvenţei determinanţilor tari şi să comparăm cifrele obţinute cu cele obţinute pentru determinanţii slabi şi pentru numele fără determinant.

Relativizator	Construcţii	Procent I (după relativizator)	Procent II (în total RC)
care	1969	67,77%	53,51%
ce	190	31,45%	5,16%
unde	43	58,10%	1,16%
când	44	62,85%	1,19%
cât	4	33,33%	1,08%
cum	12	100%	0,32%
de	1	100%	0,03%
Total	**2263**	**–**	**61,51%**

Tabelul 7 – Ponderea antecedenţilor cu determinanţi tari în microcorpusul relativelor completive

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

La finalul descrierii antecedentului substantival al relativei completive, se impune o comparație între tipurile de determinări în privința frecvenței lor ca antecedenți ai RC (cu antecedent realizat fonetic). *Tabelul 8* sintetizează datele pe care le reprezentăm grafic în *figura 1*:

Relativizator	S nedeterminat	S cu determinanți slabi	S cu determinanți tari
care	4,72%	11,85%	53,51%
ce	1,28%	0,97%	5,16%
unde	0,16%	0,51%	1,16%
când	0,24%	0,10%	1,19%
cât	-	0,19%	1,08%
cum	-	-	0,32%
de	-	-	0,03%
total	**6,4%**	**13,62%**	**62,45%**

Tabelul 8 – Comparație între antecedenții substantivali

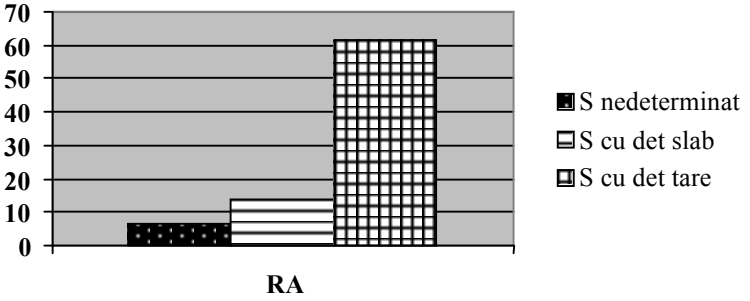

Fig. 1 **–** Distribuția antecedenților substantivali în relativele completive

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

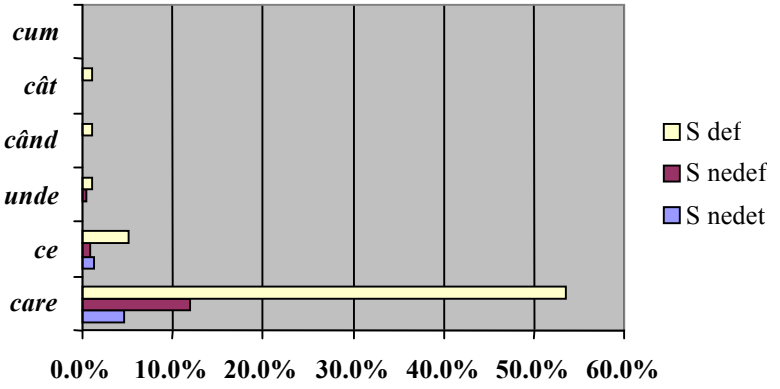

Fig. 2 – Comparație între antecedenții substantivali ai RC, în funcție de relativizator

Reprezentările grafice de mai sus pun în evidență faptul că relativele completive cu antecedent nominal manifestă o preferință marcată pentru determinantul puternic. Explicația ar putea fi aceea că activarea cognitivă a informației denotate de centrul nominal antecedent este condiționată în mare măsură de prezența relativei completive. Membrul particular al clasei la care se referă nominalul poate fi identificat numai prin decodarea modificării pe care o asigură relativa.

4. *ANTECEDENT PRONOMINAL: NOMINALE ŞI PRO-NUME*

În abordările clasice ale sintaxei propozițiilor relative, pronumele figurează printre antecedenții posibili ai relativelor (restrictive sau non-restrictive). Din perspectiva din care privim relativele românești, se impune să operăm o delimitare în clasa antecedenților pronominali tradiționali, cu consecințe asupra interpretării antecedenților în general.

Ipoteza noastră este aceea că din perspectiva relației sintactice cu relativa completivă, există (a) antecedenți pronominali propriu-ziși, GN[17] dominate de o categorie funcțională GD (îi vom numi în continuare *nominale*) şi (b) antecedenți pronominali care nu sunt GN, ci GD, un caz particular al realizării antecedentului prin substantiv cu determinant (v. *supra*, § 2-3), pe care îi vom numi în continuare *pro-nume.* Vom considera în aceste

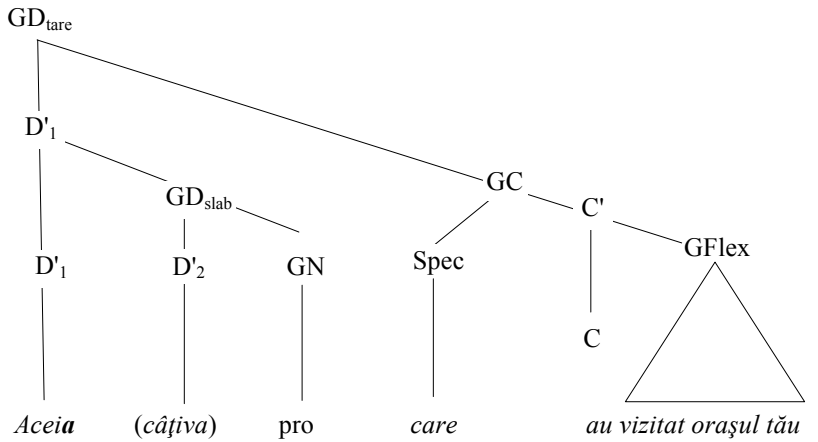
BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

situații că GD care „găzduieşte“ relativa completivă are aceeaşi structură ca în cazurile discutate mai sus, însă substantivul nu are realizare fonetică, aşadar, la nivelul FF, „transparent“ este doar determinantul (tare sau slab) – centru al GD – considerat, tradițional pronume. *Cf.* Cap. 5, (1), reluat aici ca (195), unde „vidarea“ nominalului declanşează acțiunea unor mecanisme prin care constituenții aflați pe noduri superioare îi suplinesc absența. În (195 b), determinantul aflat în poziție superioară, determinantul „tare“, preia trăsătura [+def] a argumentului său nerealizat fonetic (particula deictică, obligatorie pentru demonstrativele pronominale, este reflexul acestui mecanism[18]):

(195) a. [*Acei câțiva sportivi*]$_i$ *care*$_i$ *au vizitat oraşul tău…*

b. [*Acei**a*** (*câțiva*) pro]$_i$ *care*$_i$ *au vizitat oraşul tău…*

(196)

Ipoteza aceasta pare a fi susținută şi de faptul că toți determinanții discutați mai sus funcționează ca antecedenți ai relativelor completive şi în absența nominalului, aşadar toți determinanții pot fi *pro-nume.*

În clasificările tradiționale, celor două categorii de pronume pe care le avem în vedere le corespund pe de o parte cele care nu pot avea realizare adjectivală: *personale*, *de politețe*, *reflexive*, *indefinite* (formele *cineva*, *careva*, *oricine* etc.), *interogative*, *negative* (formele *nimeni* şi *nimic*), pe care le considerăm GN (*nominale*), iar pe de altă parte pronumele *demonstrative*, *indefinite*, *semiindependente* (*cel* şi *ceea*) şi numeralele, asimilate aici determinanților (*pro-nume*).

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Dintre *nominale*, numai cele indefinite şi negative pot funcţiona ca antecedenţi ai relativelor completive. Celelalte se comportă similar cu numele proprii în privinţa asocierii cu o propoziţie relativă, aşadar vor accepta relative numai în poziţie periferică.

În corpus, am identificat în total 660 de RC al căror antecedent este un pronume sau un numeral (adică atât *nominale* [GN], cât şi determinanţi *pro-nume* [GD], cu grup nominal fără realizare fonetică). În *Tabelul 9* prezentăm distribuţia lor în funcţie de tipul de pronume şi de relativizatorul pe care îl selectează.

Relativizator	Pro-nume demonstrative	Indefinite		Pro-nume semiindependente	Numerale
		nominale	pro-nume		
care	36	36	43	219	6
ce	19	3	56	240	–
cât	–	1		–	–
unde	–	–		1	–
Total	**55**	**139**		**460**	**6**
	660				

Tabelul 9 – Distribuţia antecedenţilor pronominali în relativele completive

4.1. *Nominale indefinite şi negative*

Indefinitele (compuse cu structura: [relativ + *-va*] sau [*alt-* + relativ + *-a*]) *ceva*, *cineva*, *careva*, *altceva*, *altcineva* etc. se comportă întocmai ca substantivele cu determinant slab, putând primi relative ca unic argument sau în asociere cu complemente de tip adjectival sau grupuri prepoziţionale:

(197) *Mă întreabă **ceva la care** nu ştiu să răspund.* (B10, 416)

(198) *Dar în alertă ochii se obişnuiseră cu întunericul, copiii ţipară iar **ceva ascuţit care** răsună galben, nu, nu violent, întindea braţul spre ea să o sprijine.* (B09, 68)

(199) *E.B. are 60 de ani şi nu a văzut niciodată **pe cineva care să** cureţe pe Strada Traian Moşoiu, pentru că nimeni nu vine să mătură pământul.* (J04, 82)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(200) *Aici, brusc, căpitanul Rezniciuc şi-a amintit că trebuia să ia legătura* ***cu cineva din personalul hotelului care*** *lucrează noaptea.* (J01, 335)

(201) *Insist în faţa lui Diaconescu să delege totuşi* ***pe cineva care să*** *susţină punctul de vedere al partidului care l-a dat afară.* (B01, 142, 22)

(202) *Perspectiva semantică – îşi propune să furnizeze mijlocul de interpretare a formelor lingvistice şi să le pună în corespondenţă cu altceva,* ***altceva care*** *poate fi realitatea sau formele altei limbi sau ale altui limbaj (non-verbal).* (AC01, 113)

În acelaşi mod se comportă şi negativele *nimeni* şi *nimic*[19]:

(203) *Colonelul e furios când află că n-am găsit* ***nimic care*** *să se potrivească temerilor noastre.* (Camil Petrescu, *Ultima noapte…,* p. 210)

(204) *Nu-i* ***nimic ce*** *le-ar putea sta împotrivă* (Virgil Ierunca, „Revista Fundaţiilor Regale“, p. 224, *apud* Nilsson, 1969, 46)

(205) *N-am găsit* ***pe nimeni care*** *să-mi dea vreo informaţie* (text oral, 2000)

4.2. *Pro-nume*

4.2.1. Pro-nume semiindependente

4.2.1.1. Cel

Pronumele semiindependent *cel* este cel mai bine reprezentat în corpusul nostru; atât în relativele completive cu relativizatorul *care*, cât şi în cele cu *ce*, este mai frecvent decât demonstrativul „independent“.

Cel are flexiune cazuală, precum şi forme distincte de gen şi număr, ceea ce face posibilă utilizarea lui ca substitut al numelui în orice poziţie sintactică.

Ca antecedent al relativei, apare în trei categorii de construcţii în care actualizează următoarele valori: (a) deictic pentru un nominal vid cu trăsătura [+Uman]; (b) anaforă a unui nume propriu / comun deja menţionat; evită repetiţia şi permite lansarea unei noi predicaţii; (c) anaforă în construcţii relative scindate.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

a) ***deictic*** pentru un nominal vid cu trăsătura [+uman]: *persoană*, *ins*, *individ*, *om*:

De obicei, în această ipostază, referința nominalului *pro* cu trăsătura [+Uman] se reconstituie cu ajutorul relativei, care funcționează astfel ca o expresie referențială aflată la prima mențiune în context:

(206) ***Cel care*** *va reprezenta România la „Fifa 2002“ este cetățean austriac de naționalitate română.* (J04, 87)

(207) *I se întâmpla să rămână ca trăsnită pe trotuar (**cei care** se izbeau de ea îşi cereau scuze)* (B07, 52)

(208) *Lumea îi privea curioasă, mirată chiar, iar **cei ce** traversau ulițele alandala nu se sinchiseau să se dea la o parte, nici să se grăbească să ajungă dincolo.* (B02, 561)

(209) *În plus, date de ultimă oră pun serios sub semnul întrebării bonitatea **celor care** ar urma să devină acționarii majoritari ai băncii.* (J01, 338)

(210) *Atunci au văzut **cei ce** stăteau la rând că pe coşmelie scrie ceva.* (B02, 603)

(211) *Lista neagră **a celor care** sfidează regulile comerțului civilizat este completată zilnic.* (J03, 421)

(212) *Frații George şi Vasile Assan – primul dintre ei, deputat şi preşedinte al Camerei de Comerț şi Industrie, al doilea, inginer – au fost urmaşii direcți **ai celui care** a adus maşina cu aburi în România şi a întemeiat prima uzină cu vapori pentru morărie şi pentru fabricarea lacurilor şi vopselelor.* (J01, 242)

Când nominalul substituit (fără nici o sursă referențială în context) este [–Animat], se foloseşte forma de feminin şi se preferă relativizatorul *ce*:

(213) ***În cele ce*** *urmează vom prezenta şi alte elemente componente ale procesului de comunicare:* feed-back-*ul, canalele de comunicare, mediul comunicării, barierele comunicaționale.* (AC01, 53)

(214) *Simbolistica a fost esențială în toată această aventură extraordinară – şi asupra ei voi insista **în cele ce** urmează.* (B03, 650, 05)

În (215), *cel* substituie, ca şi în exemplele anterioare, un nominal cu trăsătura [+Uman], însă în cele trei ocurențe din enunț, deşi sunt în serie coordonată, referința nominalului substituit nu este identică, pentru că ea se reconstituie prin „fuziunea“ antecedent-relativă:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(215) *Instructajul locatarilor, introductiv general, local şi periodic, se consemnează în fişa individuală, care constituie o filă a cărţii de imobil semnată propriu, atât de* [***cel care*** *a efectuat instructajul*]$_i$*, de* [***cel care*** *este instruit*]$_j$*, cât şi de* [***cel care*** *verifică totul*]$_k$. (B08, 62)

Uneori, în locul complexului [pronume semiindependent *cel* + relativă completivă] locutorul are la dispoziţie un echivalent lexical (care să conţină şi informaţia din relativă), dar preferă formula perifrastică, fie din raţiuni stilistice (216), (217), fie pentru mărcile aspectuale conţinute de predicatul relativei (218):

(216) *În aceste condiţii, actul critic devine imposibil în afara sensibilităţii participative* ***a celui care*** *citeşte* [= *a cititorului*] (AC03, 129)

(217) *Primul care a sesizat acest fapt a fost logicianul Charles Morris, care stabileşte în cadrul procesului semiotic (de funcţionare a semnelor) trei dimensiuni: sintaxa echivalentă cu studiul relaţiilor care se stabilesc între semne, semantica având în vedere studiul relaţiilor dintre semne şi obiectele pe care le semnifică şi pragmatica care îşi propune studiul relaţiilor dintre semne şi* ***cei care*** *le folosesc.* [= *utilizatori*] (AC03, 235)

(218) *Cea mai mare parte* ***a celor care*** *au rămas fără un loc de muncă* [= *a şomerilor] au migrat în agricultură, unde productivitatea muncii este de aproape trei ori mai mică decât în industrie, fapt* ***ce*** *a condus la reducerea eficienţei economice şi a veniturilor populaţiei pe ansamblul societăţii româneşti.* (J01, 324)

În exemplul de sub (219), *cel* este antecedent pentru două relative, însă numai una dintre ele ar putea fi „redusă“, aşadar, alegerea formulei este impusă de respectarea simetriei construcţiei:

(219) *Expunerea – este forma de discurs care angajează în mod explicit personalitatea, opiniile, sistemul de valori* ***ale celui care*** *vorbeşte* [= *oratorului*]*,* ***care*** *îşi transmite opiniile cu privire la un subiect* [? *transmiţătorului de opinii*]. (AC01, 141)

b) ***anaforă*** a cărei sursă referenţială poate fi un nume propriu sau un nume comun menţionat deja în context; pronumele semiindependent are şi aici o valoare demonstrativă deictică, destul de pregnantă:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(220) *După turnir stau de vorbă cu Uta Gabrih, **cea care** a făcut, împreună cu Bernd Gutbelret, documentarea pentru istoria trenului sud-nord, care a devenit astăzi* Literaturexpress. (B03, 389, 61)

(221) *Pe atunci era şi vicepreşedinte al Elvila, **cea care** a supt banii FMOA*. (J01, 194)

(222) *Da, dar vă gândiţi că există oameni care vin din schimbul doi, dacă dumneavoastră spuneţi până la ora 22, **cei care** vin la ora 24 de la serviciu, ei ce siguranţă mai au?* (C05, 03)

În aceleaşi condiţii funcţionează şi pronumele personale ca sursă referenţială a anaforicului:

(223) *Mă întreb scriind aceste rânduri dacă noi, **cei care** am călătorit cu* Literaturexpress*, am comunicat?* (B03, 501, 115)

(224) *Tocmai de aceea înţelegerea corectă a comunicării are o mare valoare pentru dumneavoastră, **cei care** vă propuneţi să nu fiţi simpli executanţi în procesele social-politice, culturale, educaţionale ori de altă natură.* (AC01, 05)

Sursa referenţială poate fi o descriere definită menţionată anterior în discurs, la distanţă (225) sau în imediata vecinătate (226). În această ipostază, *cel* fie evită o repetiţie supărătoare, fie preia o referinţă „colectivă" [*cf*. (227), unde *cel* rezumă o serie de antecedenţi]:

(225) ***Mesajul neverbal** este cel mai apropiat de realitatea emitentului şi este **cel căruia** i se acordă de către interlocutor atenţia cea mai mare.* (AC01,187)

(226) *Nu, toată nebunia se concentrează asupra unei singure fraze. **Cea în care** Severin zice că a văzut probe indubitabile privind spionii.* (B01, 155, 24)

(227) *„Primul" îmi apare copleşit, încălecat de şefii partidelor aliate, de Preşedinte, de miniştri, de propriii consilieri, **de cei care**-i fac agenda (...)* (B01, 308, 48)

Un aspect interesant remarcăm în construcţiile de tipul celor de sub (227), (228), în care gruparea (*cel* + *propoziţia relativă*) nu conturează extensitatea nominalului sursă, ci face un comentariu, aduce o informaţie suplimentară despre sursa referenţială, ca şi relativele periferice:

(228) *De altfel, între multele inepţii pe care le-a debitat actualul primar şi candidat la primărie, **cel care** face jocurile la Radet, ca să*

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

capteze benevolenția alegătorilor a fost şi aceea că nu vor mai duce dorul apei calde. (J01, 233)

c) ***anaforă în construcții scindate***

Antecedentul lui *cel* (şi implicit, sursa referențială a relativizatorului) poate fi topic:

(229) *Deşi tocmai el fusese **cel care** avusese ideea de a rămâne.* (B02, 149)

(230) *Şi credem în continuare în pragmatismul Occidentului. Dar tocmai acest pragmatism este **cel care** poate determina în cazul „afacerii Costea" o excomunicare politică oficială a lui Ion Iliescu, ca şi a lui Teodor Meleşcanu, şi a altor lideri PDSR şi ApR de către Occident.* (J01, 515)

(231) *Pentru centrele de la Bacău şi Craiova, autoritățile locale fiind **cele la care** Avocatul Poporului a găsit înțelegere pentru sediul…* (J03, 215)

(232) *Mama era **cea care** dădea întotdeauna semnalul.* (B05b, 09)

(233) *Unde nu e omul, nu e nici rău şi nici bine: nu este lumină acolo unde nu sunt ochi s-o vadă, căci ochii sunt **cei care** fac lumina, cu toate culorile ei.* (B06a, 53)

sau poate fi rematizat:

(234) *La granița între Polonia şi Germania, paradoxal, **cel care** are probleme e chiar Nae.* (B03, 477, 112)

(235) ***Cel care** alege este întotdeauna publicul, căruia îi plac cântecele de dragoste.* (J03, 423)

(236) ***Cea care** înclină cel mai mult balanța este suprafața de pământ pe care un imobil o are în dotare.* (J04, 64)

În (237), *cei* are ambele valori: cei_1 este substitut al unui nominal [+Uman], cei_2 este anaforă pentru topicul construcției scindate:

(237) ***Cei**$_1$ **ce** cumpără cărțile sunt în general tineri, care**,** aflați la început de drum, doresc să afle cât mai multe. În schimb, oamenii în vârstă, cu resurse materiale puține, sunt **cei**$_2$ **ce** renunță la cărți.* (J03, 484)

Pronumele semiindependent poate fi cuantificat, de regulă cu cuantificatorul universal *tot*:

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(238) *Bună, PRO TV! Eu am sunat cu un singur scop şi vreau să transmit lumii întregi,* ***tuturor celor ce*** *ascultă aceste mesaje.* (C01, 292)

Nu am întâlnit nici un exemplu în care *cel* să aibă şi determinanţi adjectivali, în afară de relativă. Credem că în astfel de construcţii (*cel* + adjectiv + relativă) lectura relativei va fi întotdeauna apozitivă, aşadar relativa e sintactic periferică, pentru că adjectivul este deja echivalent al unei relative completive: *cei bătrâni = cei care sunt bătrâni*[20]:

(239) a. ***Cei bătrâni, care*** *mai ştiu unde să caute, nu mai au putere, iar tinerii,* ***care*** *au putere, nu ştiu unde să caute.* (J01, 49)

b. ?? ***Cei bătrâni care*** *mai ştiu unde să caute…*

Şi *cel* cu determinanţi prepoziţionali pare să respingă relativa completivă:

(240) a. *…****cei de peste hotare****,* ***care*** *vin aici de mulţi ani pentru practicarea sporturilor de iarnă,…* (J03, 40)

b. ?? *…****cei de peste hotare care*** *vin aici de mulţi ani…*

Un exemplu cu statut de unicat în corpusul nostru[21] este exemplul în care determinantul semiindependent selectează alt relativizator în afară de *care* şi *ce*. În (241), selecţia lui *unde* este posibilă pentru că nominalul sursă referenţială pentru *cel* este un locativ:

(241) *Punctul informativ,* ***cel unde*** *se aflau computerele, era aşezat, cu discreţie, la dreapta Pseudo-Sanctuarului, dându-le posibilitatea celor interesaţi să afle detalii despre România.* (B03, 1007, 130)

Unii vorbitori nu reuşesc să marcheze corect poziţia sintactică a determinantului semiindependent. Greşeli de acord sau de regim prepoziţional şi anacoluturi am întâlnit numai în exemple cu forma de feminin a lui *cel*:

(242) *N-am vrut decât să atrag atenţia opiniei publice* ***a celor ce*** *se întâmplă la Focşani…* (C03, 39)

(243) ***Celor care*** *se leagă de „Tânăr şi neliniştit": dau dovadă de o incultură acută.* (C01, 168)

4.2.1.2. Ceea

Încadrăm tot în clasa pro-numelor semiindependente şi forma *ceea*, cu menţiunea că este cea mai lipsită de autonomie dintre demonstrative: *acel(a) > cel > ceea*.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Forma *ceea*, având sens neutral şi o relaţie slăbită cu restul paradigmei, ar putea fi considerată complet dependentă de propoziţia relativă (de altfel, am arătat, *supra*, Cap. 4, că această interpretare este preferată în literatura de specialitate), însă din cauza unor subtile diferenţe de comportament manifestate de gruparea *ceea ce* în anumite configuraţii sintactice relative, preferăm să vorbim despre două ipostaze ale grupării: *ceea* ce_1, formă aproape aglutinată, pe care o numim *relator*, conectiv al unor relative periferice şi $ceea_2$ (antecedent al unei RC) + *ce* (relativizator). Aşadar, ne referim aici la $ceea_2$, pe care îl considerăm determinant semiindependent (cu cel mai mic grad de autonomie) având cel mai efasat sens demonstrativ dintre toate formele paradigmei, asociat unui *pro* cu trăsătura [–Animat], abstract:

(244) *Se consideră, de exemplu, că într-o conversaţie cu o femeie,* ***ceea ce*** *exprimă ochii este mult mai important decât* ***ceea ce*** *exprimă cuvintele.* (AC01, 197)

Frecvent, *ceea* + *ce* se regăsesc în construcţii relative scindate, în care componentul rematizat este un constituent propoziţional – o subordonată conjuncţională cu conectivul *că*:

(245) ***Ceea ce*** *m-a surprins cel mai tare este* [*că nu a sunat cel mai curajos dintre ziariştii României – Alcibiade*]. (C01, 343)

(246) ***Ceea ce*** *mi se pare într-adevăr demn de apreciat este* [*că acţionarii au recunoscut de la început străduania* staff-*ului şi a salariaţilor*] *(...)* (J03, 537)

(247) ***Ceea ce*** *i s-a reproşat fostului învingător de la Wimbledon a fost faptul* [*că a declarat că domiciliază la Monaco, paradis fiscal, în care nu se plăteşte impozit pe venit, deşi el locuia cea mai mare parte a timpului la Munchen*]. (J03, 538)

4.2.2. Pro-nume indefinite

Ca antecedent al relativelor completive, *pro-numele* indefinite se află pe locul al doilea ca frecvenţă, după cele semiindependente. Trăsăturile lor semantice, de cuantificatori slabi, se conservă şi în această ipostază, pentru că, aşa cum am arătat, diferenţa dintre pronumele şi adjectivele pronominale corespunzătoare constă doar în calitatea nominalului: realizat fonetic sau vid. Aşadar, *pro-numele* indefinite (de altfel şi cele demonstrative şi numeralele) vor avea, în ceea ce priveşte relativa asociată, acelaşi

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

comportament cu corespondentele adjectivale, tratate aici ca noduri D care domină GN.

4.2.2.1. Tot

Pro-numele indefinit *tot*, ca antecedent al RC cu *care*, are flexiune după gen, număr şi caz; el funcţionează ca un cuantificator universal cu extensie asupra întregului GD:

(248) *Vreau să-ţi spun că eşti cel mai tare post* ***dintre toate care*** *există şi vreau să-i transmiţi lui Andrei Gheorghe, de la emisiunea „13-14“: a fost cea mai tare emisiune cea de astăzi, în legătură cu drogaţii.* (C01, 145)

(249) ***Toate care*** *trag acolo merg la Bucureşti.* (C04, 80, 27)

Informal, aceasta s-ar putea parafraza prin: „pentru ∀*x*, *x* = *pro* şi [*x* trag acolo], ∃ *x, x* = *pro* şi [*x* merg la Bucureşti]“

În construcţiile cu RC al căror conector este relativizatorul *ce*, pro-numele *tot* se utilizează invariabil, în acest caz, domeniul său de cuantificare fiind GD + relativa completivă. Parafraza informală pentru (250) este: „pentru ∀x, x = *pro,* [am crezut *pro*]“.

(250) *O imagine, asta a fost* ***tot ce*** *am crezut.* (C04, 145, 148)

În situaţiile în care relativa completivă cu *ce* are ca antecedent pronumele semiindependent *ceea*, domeniul de cuantificare al lui *tot* este GD, ca în cazul lui [*toţi* / *toate* + *care*]. Aici, *tot* e invariabil sau marcat [+Neutru][22], din cauza sensului neutru al lui *ceea*.

(251) *„Tot ceea* ***ce*** *nu este interzis de lege este permis“. Aşa spunea, în urmă cu vreo doi ani, la un pas de a fi linşat de investitori, George Danielescu.* (J01, 654)

4.2.2.2. Unul / altul

Unul, *altul* se pot „acorda“ cu un *pro* cu trăsătura [+ Personal], preluând, în acelaşi timp şi mărcile de gen şi număr asociate acestui *pro*:

(252) *Mai bine ai da nişte filme sexi la ora aia, că mi se pare mult mai grav să dai o melodie cu* ***unul care*** *vrea să-şi tragă un glonţ în cap, decât să-i criticaţi pe aceia de la „VANK“ care, cică după voi, spun numai obscenităţi.* (C01, 141)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(253) *Există **unii** **care** nu publică drept la replică, nu ştiu **care** sunt considerentele, de mult…poate sunt întemeiate.* (C03, 20)

În (254), *una* şi *alta* funcționează ca anafore şi conectori discursivi de ordonare pentru o expresie referențială cu trăsătura [–Animat]. Asocierea contextuală cu numeralul provoacă o lectură ambiguă pentru *una* (cuantificator indefinit sau de cardinalitate):

(254) *Partea complicată a lucrurilor constă în aceea că orice text literar poate fi abordat din trei perspective diferite: **una** **care** urmăreşte descrierea sa ca unitate autonomă, autosuficientă (relația semn-semn), **alta** **care** are în vedere referențialitatea (relația semn-obiect) şi în sfârşit, **o a treia**, de natură pragmatică, **care** priveşte relația semn-autor sau semn-cititor.* (AC03, 168)

Pro-numele *vreun* (*vreo* + *un*), are un comportament similar cu *un*:

(255) *Nu avem **vreunu' care** merge direct la Frankfurt?* (C04, 82, 138)

În (256), *una* este un anaforic (neutral) de tipul lui *cel* din construcțiile scindate, fără rol în creşterea accesibilității expresiei referențiale, ci doar de instrument de construcție pentru o formulă emfatică:

(256) *Or, construcția scriitorilor e **una** **care** se bazează esențial pe comunicare.* (B03, 534, 124)

4.2.2.3. Mult / puțin / atâta

Similar cu *unul*, *altul* funcționează şi *puțini*, *mulți* (obligatoriu plural) şi *atâta* (*atâția*, *atâtea*). Când sunt prima mențione în context (257), au întotdeauna trăsătura [+Personal] preluată de la *pro* vid, când funcționează ca anafore (258), (259), preiau de la expresia referențială mărcile de gen şi număr:

(257) *Sunt **mulți** **care** n-au posibilitatea să plătească această sumă, nici să stea cu chirie sau în gazdă.* (C01, 149)

(258) *Într-o seară, una din **puținele** **în care** grefierul ajunsese acasă înaintea lui, comisarul intră în sufragerie suflând zgomotos pe nări; aruncă nemulțumit pălăria pe canapea, iar el însuşi se aruncă într-un fotoliu, îmbufnat, nervos, mut, pentru a semnala astfel că are ceva important de comunicat, aşteptând să fie întrebat ce anume.* (B06b, 60)

(259) *Din momentul ăla încolo, să vedeți c-o să se-ntâmple ceva împotriva presei din România, presa n-o să mai aibă libertatea asta,*

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

[***atâta câtă*** *a fost până acum*] *de exprimare*[23]*, pentru că, sigur că atunci o să se joace alte interese, alte tipuri…* (C03, 56)

Remarcăm în exemplul (260) o ambiguitate a lecturii lui *mulți.* Construcția poate primi două interpretări: (1) *mulți* = *pro-nume* (GD cu *pro*), în poziție sintactică de subiect în matrice; (2) *mulți* = adjectiv, nume predicativ în matrice, iar relativa are antecedent vid. Desigur, marca de determinare graduală ar sugera opțiunea pentru cea de-a doua interpretare, însă pronumele *mulți, puțini* nu sunt incompatibile cu astfel de mărci.

(260) *Am dat şi eu nenumărate mesaje la această rubrică. Mesajele mele nu aveau scopul de a te lăuda, sunt deja mult* ***prea mulți care*** *o fac.* (C01, 144)

4.2.3. Pro-nume demonstrative

Şi demonstrativele cunosc cele două ipostaze discutate mai sus: prima mențiune în context, substitute ale unui *pro* cu trăsătura [+Personal] (*cf.* 261) şi anaforic (262,263):

(261) *Mai întâi de toate trebuie spus că nu sunt* ***dintre aceia care*** *cred că poezia este intraductibilă.* (B03, 496, 124)

(262) *În ultimă instanță, ea e* ***aceea care*** *asigură coeficientul de generalitate şi specificitate al studiilor de istorie şi critică literară.* (AC03, 81)

Remarcăm că şi demonstrativul poate contribui la focalizarea unui constituent:

(263) *Secvența care îmi stăruie în minte e* ***aceea în care*** *personajul îşi agită în aer buletinul încercând parcă să-şi confirme sieşi identitatea.* (B03, 589, 77)

Uneori, demonstrativul şi relativa funcționează ca o cataforă:

(264) *Stând aşa, apare şi* ***acela de care*** *îmi era dor, Lelu.* (B10, 92)

Am arătat că în unele construcții, demonstrativul nu este anaforic, ci prevalează funcția lui de deictic. Deicticul poate trimite la un referent generic, cu lectură de tip specie sau la un referent specific, menționat pentru prima dată în context. În această ipostază, propoziția relativă (sau alte mijloace lingvistice care nu fac obiectul discuției noastre) contribuie la saturarea lui referențială (în absența unei specificări gestice a semnificației[24]).

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

(265) *Deci ăsta, Dorin şi Mirela, celălalt cu tipa respectivă, şi* ***ăla care*** *mă enervează pă mine… el e el e suspectat că… când noi aveam examene el era mereu afară. Când ăştia îşi făceau lucrarea. Când Dinu avea examen, erau ăilalţi afară.* (C04, 78, 64)

(266) *Şi oare de ce mă indispune mutra* ***ăstuia care*** *vinde iaurt?* (B05a, 46)

Alteori, cele două ipostaze se pot amalgama (am subliniat cu linie punctată subțire) sursa referențială a demonstrativului anaforic), locutorul punând la dispoziția colocutorului mijloace suplimentare de interpretare: saturarea referențială prin intermediul antecedentului se conjugă cu procesul „computațional" de saturare prin intermediul informației din relativă:

(267) *Şi-ai mei care nu mai îmi sunt buni,* ***ăia care*** *mi i-ai luat tu pană aşa, sunt din spandex.* (C04, 63, 124)

Demonstrativele pot fi cuantificate, ca şi semiindependentele *cel* şi *ceea*:

(268) *Dacă nu ne-a ieşit neapărat, suntem noi primii răspunzători. Dar şi* ***cu toţi ceilalţi care*** *au venit în jurul nostru.* (C04, 79, 146)

(269) *Gângavul din Scorniceşti şi* ***toţi acei ce*** *au fost cu ei, coate-goale, s-au îmbogăţit pe spinarea poporului.* (B10,760)

4.2.4. Numerale

Numeralele „tari" sau „slabe" pot funcționa ca antecedent al relativei în aceleaşi condiții ca determinanții demonstrativi sau indefiniți. Domeniul lor de cuantificare este GD, cu complement *pro*:

(270) ***Primii care*** *au pledat împotrivă au fost domnii Câmpeanu şi alții câțiva…*(C04, 76, 149)

(271) *Aş vrea să fiu* ***printre primele care*** *face o urare de sănătate, fericire, multe bucurii şi împliniri în viață Andreei Esca.* (C01, 466)

(272) *Eu n-am văzut decât* ***vreo doi sau trei care****-au votat, restul s-au abținut.* (C03, 19)

Menționăm deocamdată fără a comenta structura, o ipostază a relativei completive fără relativizator, al cărei antecedent este un numeral care cuantifică tot un GD cu *pro*:

(273) *O să fiu* ***prima o să****-l felicit.* (C03, 34)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

4.3. *Considerații statistice*

Am refăcut *Tabelul 9*, prezentând distribuția antecedenților pronominali în funcție de distincțiile cu care am operat în descrierea lor. *Tabelul 10* prezintă frecvența antecedenților de tip *nominal* şi *pro-nominal* în relativele completive din corpus.

Relativizator	Nominale		Pro-nume (D „tari“)		Pro-nume (D „slabi“)	
	Constr.	%	Constr.	%	Constr.	%
care	36	1,23	273	9,39	31	1,06
ce	3	0,49	314	51,98	1	0,16
cât	1	8,33	–	–	–	–
unde	–	–	1	1,35	–	–
Total	**40**	**1,08**	**588**	**15,98**	**32**	**0,86**

Tabelul 11 – Ponderea antecedenților pronominali în relativele completive (după relativizator)

Din cifrele de mai sus rezultă că pro-numele „tari“ (*tot*, *cel* şi *ceea*) reprezintă antecedentul predilect al relativelor cu *ce*, pentru RC cu *care* reprezentând doar a zecea parte dintre opțiunile privind antecedentul. Pentru ceilalți antecedenți se optează doar într-o mică măsură.

Ultimul rând din tabel conține procentele calculate pentru totalul relativelor completive, indiferent de relativizator.

După ce am văzut care este distribuția şi frecvența fiecărui tip de antecedent (cu realizare fonetică) în relativele completive, putem compara cifrele, pentru a face unele considerații privind relația dintre relativele completive românești şi gradul de determinare a antecedentului, precum şi în privința gradului lui de accesibilitate.

Vom grupa antecedenții discutați *supra* (1.1. – 1.4), în trei categorii, în funcție de gradul de determinare: (i) nedeterminat (substantive nedeterminate); (ii) determinat slab (substantive cu articol nedefinit sau cu determinant slab, precum şi *nominale* şi *pro-nume* slabe); (iii) determinat forte (substantive cu articol definit, substantive cu determinant tare şi *pronume* tari). Rezultatele calculului[25] (*Tabelul 11* şi *Figura 3*) demonstrează o netă preferință a relativelor completive pentru antecedenții cu determinare forte.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

Nedeter-minare	Determinare slabă			Determinare forte	
	S det nedef	*Pro-nume*	*Nominale*	*S det def*	*Pro-nume*
6,4%	13,64%	0,86%	1,08%	61,51%	15,98%
	15,58%			77,49%	

Tabelul 12 – Gradul de determinare a antecedenților propozițiilor relative completive

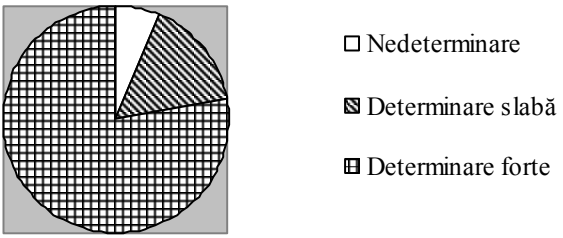

Fig. 3 – Gradul de determinare a antecedentului în RC

NOTE:

[1] Am inclus aici şi substantive pentru care nedeterminarea este impusă sintactic, de prepoziţie.

[2] Se poate vorbi, în situaţii de acest tip şi de o dificultate din partea locutorului, nu în privinţa identificării, ci în privinţa codării lingvistice; vorbitorii au adesea dificultăţi în privinţa acordului corect între relativ şi antecedent; în scris, greşelile de acord sunt destul de rare, totuşi am întâlnit câteva situaţii în care se identifică greşit termenul care dirijează acordul, din cauza distanţei şi din cauza interferenţei provocate de relativă: *NUMĂRUL mare de TIR-uri şi persoane* [***care*** *aleg vămile Nădlac şi Vărşand să iasă din România*] *AU DUS aproape la blocarea punctelor vamale.* (J03, 189)

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

[3] Termenul pe care îl reia este la plural.

[4] Diaconescu, 1992, le consideră reluări; în opinia sa, reluarea este un caz particular de apoziţie care are doar rol structural; ea nu aduce informaţie suplimentară faţă de bază, ca apoziţia.

[5] Pentru opinia că aceste construcţii sunt o abatere de la normă, *cf*. Iordan, 1956.

[6] *Cf*. Cornilescu, 2002, 26.

[7] V. *supra*, Cap. 3, § 3, exemplele create de noi pentru a ilustra analiza în termenii lui Wilmet.

[8] Semnalăm aici o incompatibilitate între selecţia modală şi relativizator: în cazul relativelor cu *ce*, modul selectat nu poate fi conjunctivul, ci se va folosi viitorul indicativului sau condiţionalul dacă antecedentul are sens virtual; din păcate, în toate cele 33 de construcţii cu *ce* antecedentul substantiv articulat nehotărât este folosit cu sens real, specific.

[9] Am încadrat exemplul în categoria relativelor periferice cu antecedent pronume semiindependent.

[10] Remarcăm şi în acest enunţ acordul predicatului din relativă cu subiectul din matrice.

[11] Două ocurenţe.

[12] *Cf*. raportul calculat pentru antecedentul nedeterminat, de asemenea în favoarea relativizatorului *care* (15% *vs*.. 5%).

[13] Şi aici procedăm ca în cazul substantivului nedeterminat şi al celui determinat nedefinit, procentul indică ocurenţa antecedentului respectiv în cadrul construcţiilor cu *care*, *ce*, *unde* etc.

[14] Vom ilustra o serie de combinaţii în capitolul rezervat funcţiilor categoriei relativizate.

[15] Acesta este singurul exemplu identificat în corpusul nostru cu pronumele invariabil *de*.

[16] Gruparea *prima dată* tinde să devină locuţiune adverbială, însă am înregistrat-o aici ca substantiv cu determinant pentru că nominalul *dată* poate fi încă întâlnit şi la plural: *primele dăţi*.

[17] Tratarea acestor pronume ca GN poate ridica unele probleme de adecvare la teoria sintactică; de regulă, nominalele *cineva*, *ceva*, *nimeni* se consideră a fi cuantificatori, aşadar plasarea lor în poziţia pe care le-am alocat-o poate să nu fie riguroasă; constituenţii respectivi sunt deplasaţi prin operaţia QR – ridicarea cuantificatorilor – deplasare care are loc în FL. Fiind constituenţi deplasaţi, nu pot ocupa poziţie de centru. Aici însă ne interesează mai mult relaţia lor cu relativa şi ni se pare mai convenabil un tratament unitar pentru toate pronumele, aşadar vom considera că aceste forme sunt GN, fără a preciza poziţia lor în cadrul acestei proiecţii maximale.

[18] S-ar putea formula obiecţia că demonstrativul pronominal funcţionează şi fără particulă deictică, *cf*. *Acei care…*, însă credem că aici avem de-a face cu un fenomen

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)

de „ştergere“ ulterioară a particulei, mai degrabă decât cu o nepreluare a trăsăturii [+def].

[19] Am recurs la alte izvoare, pentru că în corpusul nostru nu am identificat nici un exemplu cu antecedent negativ.

[20] *Cf.* Pană-Dindelegan, 1992, 42, unde adjectivul şi relativa sunt în distribuţie contrastivă în contexte cu pronumele semiindependent *cel* ca centru de grup.

[21] Dar aceasta nu înseamnă în mod obligatoriu că e vorba de o construcţie foarte rară în limbă.

[22] *Cf.* Cornilescu, 2002, 28, discuţia despre demonstrativele neutre (ex.: *asta*), care de asemenea se acordă cu un centru nominal vid *pro*: „acest tip de *pro* este întotdeauna [+Neutru]“. În cazul pe care îl avem în vedere, *ceea* se acordă cu un *pro* neutru, de unde trăsătura percolează până la cuantificatorul *tot*.

[23] Remarcăm aici un caz destul de rar de dislocare a determinanţilor unui nominal: relativa avansează înaintea determinantului prepoziţional.

[24] *Cf.* Moeschler şi Reboul, 1999, 342 ş.u., care, preluând distincţia lui Sperber şi Wilson, 1990, în legătură cu *semnificaţia descriptivă* vs. *semnificaţia procedurală*, arată că demonstrativele sunt susceptibile de a primi două interpretări: „semnificaţia lor lexicală nu este descriptivă, ci computaţională [procedurală, *n.n.*, M.G.], iar procesul pe care această semnificaţie îl indică se aplică situaţiei enunţiative“, aşadar, când sunt întrebuinţaţi ca termeni deictici (non-gestici), „situaţia enunţiativă este accesibilă procesului indicat prin referinţa virtuală, iar acest proces este suficient pentru a le preciza acestora un referent“ (Moeschler şi Reboul, 1999, 343).

[25] Totalul reprezintă 99,47%, cele 0,53 procente (aproximativ 19 construcţii din 3679 de relative completive) care lipsesc reprezintă toleranţa de eroare, inerentă în orice statistică şi în particular explicabilă prin dificultatea sortării cvasi-automate a unui volum foarte mare de material.

BDD-B455-08 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 17:00:08 UTC)